

ბასკო უმცროსებს

პროგრამა 3-5 წლის ბავშვებისთვის

ბასკო უმცროსებს

პროგრამა 3-5 წლის ბავშვებისთვის

თბილისი, 2016

პროგრამის ავტორები

ნინო ალელიშვილი   თამარ ბაქრაძე   ოლღა მუსხელიშვილი   ნინო ჯიჯავაძე

პუბლიკაცია “ბასკო უმცროსებს- პროგრამა 3-5 წლის ბავშვებისთვის” შექმნილია პროექტის “საქართველოში სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობის ზრდისა და მისი ხარისხის გაუმჯობესების მხარდაჭერა“ ფარგლებში. პროექტი თანადაფინანსებულია პოლონეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს საერთაშორისო დახმარების პროგრამის ფარგლებში.

ავტორები:	მხატვრები:	პროექტის
ნინო ალელიშვილი	ნინო ჯიჯავაძე	კოორდინატორი
თამარ ბაქრაძე	სოფო ელიაშვილი	მაჟენა რაფალსკა
ოლღა მუსხელიშვილი		
ნინო ჯიჯავაძე		

ლიცენზია Creative Commons Attribution 3,0 Poland (CCBY 3.0 PL) საფუძველზე საავტორო უფლებები პუბლიკაციაზე "ბასკო უმცროსებს" (პროგრამა 3-5 წლის ბავშვებისათვის) ეკუთვნის ორგანიზაციას SOSPPiN „Eduktor” ლომჟაში. ნებისმიერი მასალების გამოყენება ნებადართულია მოცემულ ლიცენზიაზე, საავტორო უფლებების მქონე ორგანიზაციაზე და პოლონეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს 2016 წლის თანამშრომლობის პროგრამაზე (რომლის ფარგლებშიც შეიქმნა ეს პუბლიკაცია) ინფორმაციის მიწოდებით.

მოცემული პუბლიკაცია გამოხატავს მხოლოდ ავტორების შეხედულებებს, რაც შეიძლება არ ემთხვეოდეს პოლონეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ოფიციალურ პოზიციას

წინასიტყვაობა

ბავშვები ჩვენი მომავალია - ამ ფრაზას ხშირად გაიგონებთ როცა საუბარია ბავშვების ცხოვრების და მათი სამყაროს გაუმჯობესებაზე.

ბავშვები ჩვენი აწმყა - ეს არის თეზისი, რომელსაც ჩვენ ვეყრდნობით ჩვენს საქმიანობაში. ბავშვების მომავლისათვის უნდა ვიმუშაოთ აქ და ახლა. ბავშვის საგანმანათლებლო და ცხოვრებისეულ წარმატებას საფუძველი ეყრება ადრეულ ასაკში. ადრეული განათლება აწვითარებს ბავშვის თანდაყოლილ

პოტენციალს, აყალიბებს მის სოციალურ კომპეტენციებს, ამზადებს სკოლაში სწავლისთვის. ამიტომ ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ სკოლამდელი განათლება იყოს მაღალი ხარისხის და რაც შეიძლება ბევრი ბავშვისთვის იყოს ხელმისაწვდომი.

საქართველოში სკოლამდელი განათლების ორგანიზება არის ადგილობრივი თვითმმართველობის ექსკლუზიური უფლება. ხშირად ეკონომიკური ფაქტორები განაპირობებს იმას, რომ სკოლამდელი განათლება ნაკლებად არის ხელმისაწვდომი რეგიონებში. ჩვენი ორგანიზაციების მიერ შემუშავებული სკოლამდელი განათლების ალტერნატიული მოდელი აძლევს ადგილობრივ თვითმმართველობებს დამატებით შესაძლებლობებს, რადგანაც არის იაფი და მორგებულია ადგილობრივ პირობებზე.

ხელმისაწვდომობა არის საფუძველი, მაგრამ არანაკლებ მნიშვნელოვანია სკოლამდელი განათლების ხარისხი. ხარისხი - ეს არის სწავლების კარგი პროგრამა, კვალიფიცირებული და შემოქმედი მასწავლებელი, მშობლები, რომლებიც ჩართულები არიან სასწავლო პროცესში. აგრეთვე, ხარისხი არის სუფთა და ბავშვის საჭიროებებზე

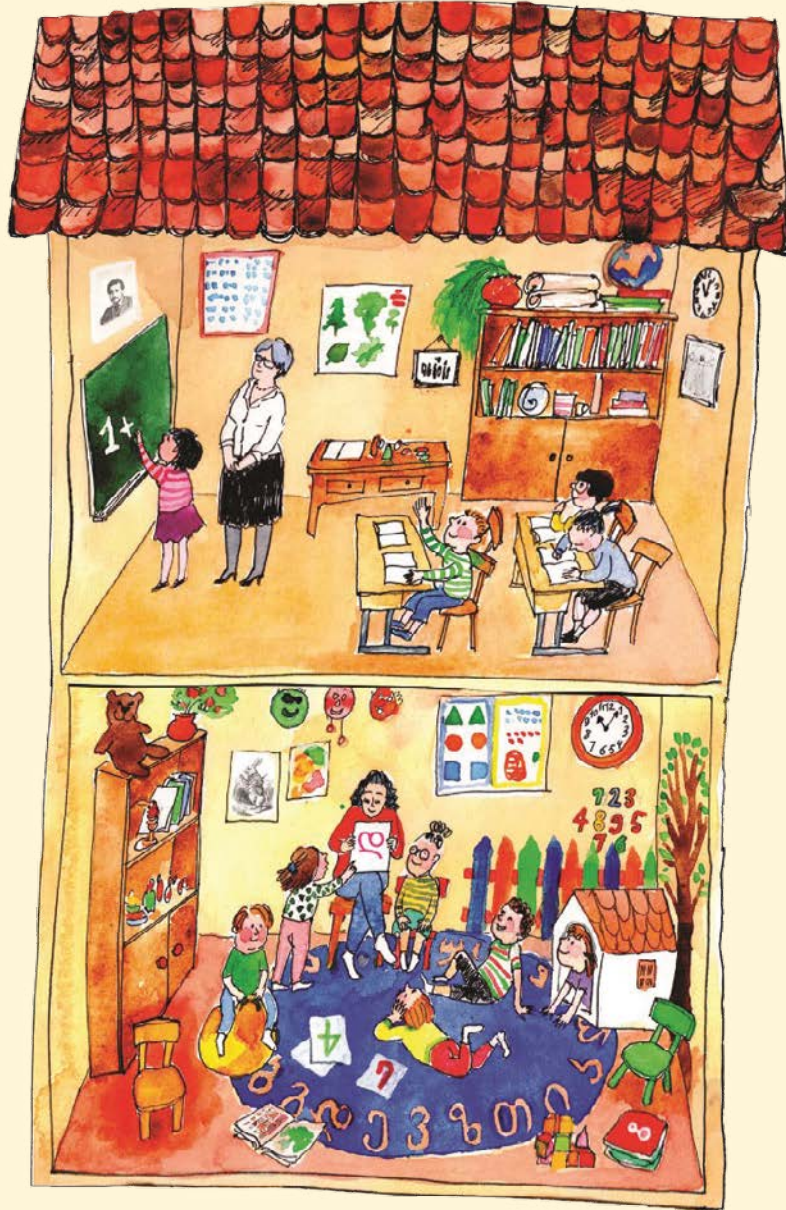
მორგებული სასწავლო ოთახი, შესაბამისად აღჭურვილი განმავითარებელი მასალებით, წიგნებითა და სათამაშოებით.

სკოლამდელი განათლების ალტერნატიული მოდელი აპრობირებულია პოლონეთის რესპუბლიკაში და, ჩვენი ანალიზით, მისი კომპლექსური დანერგვა იძლევა სკოლამდელი განათლების ხარისხის ამაღლების გარანტიას და გვაძლევს საშუალებას მივაღწიოთ სასკოლო მზაობის მაღალ დონეს. საქართველოში სკოლამდელი განათლების ხელშეწყობისთვის ჩვენ განვახორციელეთ 8 პროექტი პოლონეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს დაფინანსებით, პოლონეთის დახმარების პროგრამის ფარგლებში, და ყოველი მომდევნო პროექტი იყო შემდეგი საფეხური ჩვენი კონცეფციის განვითარებისა და არეალის გაფართოებისათვის.

კვიტასისა და ედუკატორის 2008 წელს დაწყებულმა ერთობლივმა, თანმიმდევრულმა მუშაობამ მიგვიყვანა დღევანდელ შედეგამდე - ალტერნატიული სკოლამდელი განათლების მოდელის შემუშავება და სრული კონცეპტუალიზაცია. ჩვენ მოვამზადეთ პროგრამა “ბასკო“, ინსტრუმენტი ბავშვის განვითარებისა და სასკოლო მზაობის დონის შესაფასებლად, და, აგრეთვე, სპეციალური სასწავლო პროგრამა მასწავლებელთა გადამზადებისათვის.

პროგრამა “ბასკო უმცროსებს“, რომელსაც ჩვენ ვთავაზობთ მასწავლებლებს, მშობლებს, თვითმმართველობის წარმომადგენლებს და ყველა სხვა დაინტერესებულ პირს, შექმნილია ჩვენი კონცეფციის ფარგლებში, და აუცილებლად მოუტანს სარგებელს საქართველოს ბავშვებს. ვიტოვებ იმედს, რომ ეს წიგნი ხელს შეუწყობს მათი უკეთესი მომავლის შანსების ამაღლებას.

*მაყენა რაფალსკა,
პროექტის კოორდინატორი,
საზოგადოება “ედუკატორი“*

სარჩევი

ავტორებისგან 9

ნაწილი I - ბასკოს პრინციპები 11

ნაწილი II - მეთოდოლოგია 16

პოზიტიური გარემო ჯგუფში 16

წესები ჯგუფში. რთული ქცევის მართვა 19

თამაშის პედაგოგია 20

მასწავლებლის როლი 21

დღის განრიგი 22

ბავშვისადმი ინდივიდუალური მიდგომა 23

განსხვავებულობა და თანაბარი მონაწილეობა სკოლამდელ განათლებაში 26

ბავშვის პორტფოლიო 28

მშობლებთან თანამშრომლობა 28

თემატური სწავლება 29

რას ნიშნავს თემატური სწავლება 29

    ჯგუფის სივრცე 30

    როგორ გავანაწილოთ ბავშვები ცენტრებში 32

    ეზოს აქტივობები 33

    წლიური გეგმა 35

ნაწილი III - სწავლისა და განვითარების სფეროები, შედეგები და ინდიკატორები ... 36

ბავშვის განვითარების სფეროები და გამჭოლი კომპეტენციები 36

განვითარების სფეროები 39

ფიზიკური და სენსორული განვითარება	39
სოციალურ-ემოციური განვითარება.....	43
კომუნიკაციური უნარების, ენისა და მეტყველების განვითარება	48
შემეცნებითი განვითარება	51
დამოუკიდებლობა და ადაპტური ქცევის განვითარება	55
გამჭოლი მიმართულებები	61
ხელოვნება	61
წიგნიერება.....	63
მეცნიერება.....	64
ნაწილი IV - დანართები	75
დანართი 1. წერილი მშობლებს.....	75
დანართი 2. წლის გეგმა.....	76
დანართი 3. კვირის გეგმა.....	77
გამოყენებული ლიტერატურა:	78

ავტორებისგან

წარმოგიდგინებთ პროგრამას „ბასკო უმცროსებს“, რომელიც განკუთვნილია 3-5 წლის ბავშვებისათვის. ვიმედოვნებთ, რომ ის დაეხმარება ამ ასაკის ბავშვებთან მომუშავე აღმზრდელ-პედაგოგებს, დააინტერესებს ბავშვების მშობლებსაც.

პროგრამა ეფუძნება და იზიარებს ადრეული და სკოლამდელი განათლების სახელმწიფო სტანდარტებს, რომელიც 2016 წელს შემუშავდა განათლების სპეციალისტების მიერ.

პროგრამის სახელწოდება - „ბასკო უმცროსებს“ - აკავშირებს მას ჩვენს მიერ 2014 წელს შემუშავებულ სასკოლო მზაობის პროგრამასთან, რომელსაც დავარქვით „ბასკო“. ის იყო სპეციალურად სასკოლო მზაობის ჯგუფებისათვის საქართველოში შექმნილი პირველი პროგრამა, და მისი სრული სახელწოდებაა „ბალიდან სკოლამდე“, შემოკლებით - ბასკო. ბასკო გახდა არა მხოლოდ პროგრამის სახელწოდება, არამედ ბუს სახელიც.

ვინც არ იცნობთ, გაიცანით!

გაიცანით
ბუ ბასკო

ბუ ბასკო ძალიან მოუსვენარია და წამდაუწუმ ჩნდება ტექსტში თავისი რეკომენდაციებით მასწავლებლებისათვის. მიგვაჩნია, რომ ბასკოს რჩევები სასარგებლო და პრაქტიკულია, ამიტომ ვიმედოვნებთ, რომ მასწავლებლები ყურადღებით წაიკითხავენ და გამოიყენებენ საკუთარ საქმიანობაში.

პროგრამა „ბასკო უმცროსებს“ მოიცავს ოთხ ძირითად ნაწილს:

- * ბასკოს პრინციპები
- * მეთოდოლოგია
- * სწავლისა და განვითარების სფეროები, შედეგები და შედეგების ინდიკატორები
- * დანართები

პროგრამის პირველ ნაწილში მოცემულია ის ძირითადი პრინციპები, რომელსაც ეფუძნება პროგრამა ბასკო. პრინციპები ითვალისწინებს სკოლამდელ განათლებაში, განვითარების ფსიქოლოგიასა და ნეირომეცნიერებაში დაგროვებულ ცოდნას. ამავე დროს, ზოგიერთი

მათგანი ბავშვის უფლებებიდან გამომდინარეობს. ბასკოს ძირითადი პრინციპები სკოლამდელი განათლების ეტაპზე ყოველდღიური საქმიანობის დაგეგმვის, ბავშვისადმი და მისი ოჯახისადმი დამოკიდებულებისა და პედაგოგის თვით-რეფლექსიის ბაზისია

პროგრამის მეორე ნაწილი - მეთოდოლოგია - ეძღვნება იმ მეთოდებს, რომელთა გამოყენებას ბასკო სთავაზობს სკოლამდელი ასაკის ბავშვებთან მომუშავე მასწავლებლებს. ის მოიცავს მასწავლებლის საქმიანობის დაგეგმვის, წარმართვის და შეფასების ძირითად ასპექტებს:

- * პოზიტიური გარემო ჯგუფში
- * წესები ჯგუფში და რთული ქცევის მართვა
- * თამაშის პედაგოგიკა
- * მასწავლებლის როლი
- * დღის განრიგი
- * ბავშვისადმი ინდივიდუალური მიდგომა
- * განსხვავებულობა და თანაბარი მონაწილეობა სკოლამდელ განათლებაში
- * ბავშვის პორტფოლიო
- * მშობლებთან თანამშრომლობა.

პროგრამის მეორე ნაწილში აგრეთვე განხილულია თემატური სწავლების მეთოდოლოგია და შესაბამისი გარემოს მოწყობის პრინციპები.

ეს ორი ნაწილი ფაქტიურად არ განსხვავდება სკოლისათვის მზაობის პროგრამა „ბასკოს“ შესაბამისი თავებისგან, ვინაიდან ბავშვებთან მუშაობის პრინციპები და მეთოდოლოგია ერთნაირია სკოლამდელი ასაკის ყველა ბავშვებისთვის.

პროგრამის მესამე ნაწილში მოცემულია 3-5 წლის ასაკში მისაღწევი სასურველი შედეგები ბავშვის განვითარებისა და სწავლის სფეროების მიხედვით და აგრეთვე შესაბამისი ინდიკატორები, რომლებიც საშუალებას იძლევა დავადგინოთ, არის თუ არა მიღწეული ეს შედეგები.

ამ ნაწილში პროგრამა „ბასკო უმცროსებს“ ეყრდნობა “ადრეულ ასაკში სწავლისა და განვითარების სტანდარტებს”, რომელიც შემუშავდა 2016 წელს გაეროს ბავშთა ფონდის UNICEF -ის ხელშეწყობით.

მეოთხე ნაწილში, დანართების სახით, მოყვანილია დოკუმენტაციის ფორმები და სხვა მასალა, რომელიც მასწავლებელს დაეხმარება მისი ყოველდღიური საქმიანობის დაგეგმვასა და ორგანიზებაში.

ნაწილი I ბასკოს პრინციპები

პროგრამა "ბასკო პატარებს" ეყრდნობა რვა ძირითად პრინციპს:

- ❖ *სკოლამდელი ასაკი წარმოადგენს თავისთავად ღირებულ პერიოდს ადამიანის ცხოვრებაში*

სკოლამდელი განათლება არ უნდა იყოს განხილული როგორც მხოლოდ სკოლისთვის მოსამზადებელი პერიოდი. სკოლაზე მუდმივად ორიენტირება ადრეულ განათლებას ხშირად უკარგავს იმ ღირებულებას, რომელსაც ბავშვო-

ბა თავისთავად ატარებს, ხოლო პედაგოგიურ პრაქტიკას გადააქცევს სპეციფიკური ცოდნის გადაცემის პროცესად, ცოდნისა, რომელიც „საჭიროა სკოლაში წარმატებისთვის“. ბავშვობა არ არის მხოლოდ ზრდასრულობისთვის მოსამზადებელი პერიოდი. ის თავისთავად ღირებული, განსხვავებული და საინტერესო ეტაპია თითოეული ადამიანის ცხოვრებაში. ბავშვები თავისებურად ხედავენ სანყაროს. ხშირად ის, რაც ზრდასრულებს უმნიშვნელოდ მიაჩნიათ, ბავშვისთვის, შესაძლოა, ძალიან ბევრს ნიშნავდეს. ამიტომ ბავშვების სწავლება, თამაში, მათთან კომუნიკაცია მათი რეალობიდან და ყოველდღიური ცხოვრებიდან უნდა გამომდინარეობდეს, რადგან სწორედ ეს შექმნის საუკეთესო პირობას მომავალი წარმატებისთვის.

- ❖ *თითოეული ბავშვი განსაკუთრებულია*

თითოეული ბავშვი განსაკუთრებული და გამორჩეულია თავისი ინდივიდუალური თავისებურებებით. მათ უნიკალურობას განაპირობებს გენეტიკური მემკვიდრეობა, გამოცდილება, სოციალური და კულტურული გარემო. ბავშვები განსხვავებულად ვითარდებიან, აქვთ განსხვავებული ტემპერამენტი, აღქმის და დასწავლის სტილი, ტემპი. ჯგუფი, რომელთანაც მასწავლებელი მუშაობს, წარმოადგენს უნიკალური თვისებების მქონე ინდივიდთა ერთობას. სკოლამდელი განათლების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიზანია, თითოეული ბავშვის განსაკუთრებულობის პატივისცემასთან და ინდივიდუალობის ხელშეწყობასთან ერთად, ჯგუფის საერთო ღირებულებების, ურთიერთპატივისცემისა და მეგობრულად თანაცხოვრების კულტურის ჩამოყალიბება. თითოეული ბავშვის ინდივიდუალობისა და განსაკუთრებულობის მიღება

და დაფასება ამდიდრებს სკოლამდელი განათლების პროცესს და უფრო საინტერესოს ხდის მას, როგორც ბავშვებისთვის, ისე ზრდასრულებისთვის. **ინდივიდუალური მიდგომა ყოველი ბავშვისადმი** არის ხარისხიანი სკოლამდელი განათლების აუცილებელი პირობა.

❖ ბავშვის უფლებების პატივისცემა და რეალიზება წარმოადგენს ხარისხიანი განათლების ქვაკუთხედს

ბავშვისადმი ინდივიდუალური მიდგომა გულისხმობს როგორც მისი ინტერესების, ტემპერამენტისა და განვითარების ტემპის გათვალისწინებას, აგრეთვე მისი, როგორც პიროვნების აღიარებასა და პატივისცემას, მისი უფლებების დაცვას.

ბავშვის უფლებათა კონვენციის თანახმად, განურჩევლად ყველა ბავშვს აქვს სიცოცხლის, ზრდისა და განვითარების, განათლების, თამაშის, თავისუფალი აზრის გამოხატვის და თანამონაწილეობის უფლება ყველა იმ საკითხში, რომელიც მას უშუალოდ ეხება. ბავშვი არის პიროვნება, მას აქვს უფლება დაკმაყოფილე-

ბული ჰქონდეს პირველადი მოთხოვნები (კვება, წყალი, სუფთა ჰაერი, ძილი), უფლება გაიზარდოს და განვითარდეს მზრუნველ, უსაფრთხო გარემოში, სადაც დაცული იქნება ნებისმიერი სახის ძალადობისგან.

ხარისხიანი სკოლამდელი განათლება გულისხმობს ბავშვების ჩართვას ისეთ საგანმანათლებლო პროცესში, სადაც მათ აქვთ თვითგამოხატვის საშუალება, მათ აზრს პატივს სცემენ და ითვალისწინებენ ყოველდღიური აქტივობების დაგეგმვას.

❖ ბავშვი ყველაზე უკეთესად სწავლობს ძიების პროცესში, შეცდომების დაშვებისა და გამოსწორების გზით, დამოუკიდებელი არჩევანისა და გადაწყვეტილებების მიღების საშუალებით

მნიშვნელოვანია ადრეულ ასაკში ხელი შევუწყოთ ბავშვის დამოუკიდებლობას, წავახალისოთ გააკეთოს არჩევანი, ჩავრთოთ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ამით დავეხმარებით მას ჩამოყალიბდეს ისეთ მოქალაქედ, რომელსაც შეუძ-

„ბავშვის უფლებათა კონვენცია“ მიიღო გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ 1989 წლის 20 ნოემბერს, ხოლო ძალაში შევიდა 1990 წლის სექტემბერში. დოკუმენტი 54 მუხლისაგან შედგება და მოიცავს არა მარტო სამოქალაქო და პოლიტიკურ, არამედ სოციალურ და ეკონომიკურ უფლებებსაც. ამ მხრივ კონვენციას გამორჩეული ადგილი უკავია ადამიანთა უფლებების თემაზე შექმნილ დოკუმენტთა შორის. ამავე დროს ამ დოკუმენტმა ყველაზე ფართო საერთაშორისო აღიარება მოიპოვა: კონვენცია რატიფიცირებულია მსოფლიოს ყველა სახელმწიფოს მიერ (გარდა ორისა). საქართველო ამ კონვენციას 1994 წელს შეუერთდა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ქვეყანამ კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების პასუხისმგებლობა აიღო.

ლია პასუხისმგებლობის საკუთარ თავზე აღება.

სწავლისა და განვითარების უნარი არის ბავშვის თანდაყოლილი თვისება. იგი დაბადებიდან აქტიურად იწყებს მის ირგვლივ სამყაროს შემეცნებას - დამოუკიდებლად, საკუთარი შესაძლებლობის ფარგლებში, და სხვების დახმარებით. ხუთი წლისათვის ბავშვს უკვე აქვს დაგროვებული ძალიან დიდი ცოდნა, უნარები, გამოცდილება და ეს განვითარების პროცესი გრძელდება. ამ ასაკში ბავშვს ებადება უამრავი შეკითხვა, მისი ინტერესების სფერო სულ უფრო და უფრო ფართოვდება. მნიშვნელოვანია გვახსოვდეს, რომ ბავშვი უკეთესად სწავლობს მაშინ, როცა თვითონვე აღმოაჩენს, გააკეთებს, დააკავშირებს ამა თუ იმ მოვლენებს; ამიტომ საჭიროა მას ჰქონდეს შესაძლებლობა საკუთარ კითხვებზე პასუხი სხვადასხვა აქტივობის მეშვეობით მიიღოს. ეს შეიძლება იყოს დაკვირვება, თამაში, ცდის ჩატარება ან ექპერიმენტირება შესაბამისი მასალით. აუცილებელია მივცეთ ბავშვს შეცდომის დაშვების საშუალება. შეცდომების გაანალიზება და გამოსწორების გზების ძიება სწავლის გაცილებით ეფექტური ფორმაა, ვიდრე ინფორმაციის პირდაპირი გადაცემა.

❖ *უსაფრთხო, მზრუნველი და განმავითარებელი გარემო უმნიშვნელოვანესია ხარისხიანი სკოლამდელი განათლების პროცესის წარმართვისთვის*

განვითარებისა და სწავლისათვის, დამოუკიდებლად ძიებებისთვის ბავშვს ესაჭიროება უსაფრთხო, მზრუნველი და, ზოგადად, განმავითარებელი გარემო. ამ ცნებაში იგულისხმება როგორც ბავშვის სასწავლო საჭირო-

ებებზე გათვლილი ფიზიკური გარემო (სპეციალურად მოწყობილი სივრცე, აღჭურვილობა, განმავითარებელი სათამაშოები და წიგნები, სამუშაო მასალები და ა.შ.), აგრეთვე სოციალური გარემო, რომელსაც ქმნიან სხვა ბავშვები და ზრდასრულები.

❖ *თამაში არის ბავშვისთვის სასიამოვნო და ბუნებრივი საქმიანობა, რომლის საშუალებით ის შეიმეცნებს ფიზიკურ, სოციალურ და კულტურულ სამყაროს*

სკოლამდელი ასაკის ბავშვის ქცევის ძირითადი ფორმა არის თამაში. თამაში არის მნიშვნელოვანი გამოცდილება, რომელიც საშუალებას აძლევს ბავშვს ისწავლოს, გაიფართოვოს ცოდნის არეალი. ის ხელს უწყობს ბავშვების ფიზიკური, სოციალურ-ემოციური, შემეცნებისა და მეტყველების უნარების განვითარებას. თამაშის დროს ბავშვები იყენებენ ფანტაზიასა და შემოქმედებით უნარებს, სწავლობენ პრობლემის გადაჭრის გზებსა და თანამშრომლობას, გამოხატავენ საკუთარ რეალურ და წარმოსახვით სამყაროს. ცოდნა, რომელსაც ბავშვი თამაშის გზით იღებს და უნარები, რომლებიც მას თამაშისას უვითარდება, ბევრად უფრო მყარად რჩება მის მეხსიერებაში, ვიდრე ფორმალური გზით მიწოდებული ინფორმაცია. ამიტომ აუცილებელია სკოლამდელი განათლება სწორედ თამაშის პროცესის ემყარებოდეს. სკოლამდელი დაწესებულების ჯგუფში ბავშვის ძირითადი საქმიანობა უნდა იყოს თამაში.

❖ *ბავშვის ოჯახთან თანამშრომლობა, ოჯახის ღირებულებების პატივისცემა ხარისხიანი სკოლამდელი განათლების წინაპირობაა*

ადრეულ ასაკში ბავშვის ოჯახი წარმოადგენს ყველაზე მნიშვნელოვან სოციალურ წრეს, სადაც ბავშვი ვითარდება და სწავლობს. მშობლებთან ურთიერთობა დიდ როლს თამაშობს ბავშვის პიროვნების ჩამოყალიბებაში. ამ ასაკში მშობელი არის ძირითადი მოდელი, მისაბამი მაგალითი; შესაბამისად, ბავშვის განვითარება დიდწილად დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ მოქმედებს მშობელი ამა თუ იმ სიტუაციაში, როგორ პასუხობს ბავშვის საჭიროებებს, სურვილებს, ქცევას და ა.შ.

მშობლებთან ურთიერთობა საგანმანათლებლო პროცესის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია. პედაგოგმა პოზიტიური ურთიერთობები უნდა დაამყაროს ბავშვების მშობლებთან და მაქსიმალურად ჩართოს ისინი საგანმანათლებლო პროცესში. მშობელთა მონაწილეობაზე მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ბავშვის წარმატებული ადაპტაცია სკოლამდელ დაწესებულებაში და აქტიური მონაწილეობა ჯგუფის საქმიანობაში. მშობლებთან თანამშრომლობის პროცესში სკოლამდელი დაწესებულება პატივს უნდა სცემდეს და, შესაძლებლობის ფარგლებში, ითვალისწინებდეს ოჯახის მოთხოვნილებებს და ღირებულებებს, თუმცა ეს არ უნდა მოხდეს ბავშვის უფლებების უგულებელყოფის ხარჯზე. სკოლამდელ დაწესებულებასა და ოჯახს შორის უნდა შედგეს შეთანხმება ბავშვთან მუშაობის ძირითად პრინციპებსა და საერთო მიდგომებზე.

❖ *ხარისხიანი სკოლამდელი განათლება უზრუნველყოფს ბავშვის ჰოლისტიურ განვითარებას*

ადრეულ ასაკში ბავშვის განვითარება არის რთული, კომპ-

ლექსური პროცესი, რომელსაც სიმარტივისთვის (და ტრადიციულად) განიხილავენ, როგორც სხვადასხვა სფეროების ერთობლიობას. ეს არის ფიზიკური განვითარება, ინტელექტუალური, ემოციური, სოციალური და ა.შ. ასეთი დაყოფა ზრდასრულებს გვჭირდება ბავშვის შესახებ ცოდნის მოპოვების, ორგანიზებისა და შესაბამისი პრაქტიკული საქმიანობის განხორციელებისთვის, თუმცა ეს დანაწევრება დიდწილად პირობითია, განვითარების სფეროები არ არის ერთმანეთისგან მკვეთრად გამიჯნული. ნებისმიერი თამაშისა თუ აქტივობის დროს ბავშვს სხვადასხვა უნარი უვითარდება, უყალიბდება ღირებულებები და იგი იძენს მრავალფეროვან ცოდნას.

ჩვენი მიზანია დავეხმაროთ ბავშვის ყველა უნარის განვითარებას, მივაწოდოთ მას მრავალფეროვანი ცოდნა, შევუწყოთ ხელი ბავშვის ჰოლისტიურ ანუ მთლიანობით და ყოველმხრივ განვითარებას.

სწორედ ამ მიზნის მისაღწევად ხდება სკოლამდელი განათლების პროგრამის სტრუქტურირება განვითარების სფეროების მიხედვით. ასეთი მიდგომა გვეხმარება დავგეგმოთ სასწავლო პროცესი, მოვიფიქროთ განმავითარებელი აქტივობები, შევაფასოთ ბავშვის განვითარების დონე და ტემპი. მასწავლებლისთვის უფრო თვალსაჩინო ხდება, რას ნიშნავს ბავშვის ჰოლისტიური (ყველა სფეროს მიხედვით თანაბარი) განვითარება, უადვილდება შესაბამისი აქტივობების შერჩევა - უნდა შეეცადოს დაიცვას ბალანსი, და თანაბრად მიაწოდოს ბავშვებს აქტივობები სხვადასხვა განვითარების სფეროდან.

ჯანფრანკო ზავალონი, იტალიელი მასწავლებელი, ეკოლოგი, მოყვარული მეთოჯინე, წიგნების ავტორი და ილუსტრატორი. იგი არის ავტორი მანიფესტისა, რომელიც ეხმარება ბავშვს გაიზარდოს ბუნებასთან ჰარმონიაში:

ბავშვის ბუნებრივი უფლებები

1. უფლება იყოს უსაქმოდ

ჰქონდეს ისეთი დრო, რომელიც არ არის დაგეგმილი უფროსების მიერ.

2. უფლება დაისვაროს

ითამაშოს ქვიშით, მიწით, ბალახით, ფოთლებით, წყლის კენჭებით, ქვებითა და პატარა ტოტებით.

3. უფლება შეიგრძნოს სხვადასხვა სურნელი

ამოიღოს ის სურნელები, რომლებსაც სთავაზობს ბუნება.

4. საუბრის უფლება

რათა თავად მოუსმინოს და მას მოუსმინონ.

5. უფლება აკეთოს თვითონ

დააჭედოს ლურსმნები, გახერხოს და გააშალაშინოს, გამოიყენოს ზუმფარას ქაღალდი, წებო, გამოძერწოს, გადააბას და გაკვანძოს თოკი, დაანთოს ცეცხლი.

6. უფლება იცხოვროს ჯანსაღ გარემოში

დაბადებიდან მიიღოს ჯანსაღი საკვები, დალიოს სუფთა წყალი და ისუნთქოს სუფთა ჰაერით.

7. უფლება ითამაშოს გარეთ

თავისუფლად ითამაშოს სკვერში, ისეირნოს ქუჩაში.

8. უფლება იყოს ბუნებაში

ააშენოს კარავი ტყეში სათამაშოდ, ითამაშოს დამალობანა ლერწმებში და უბრალოდ ხეზე იძრომიალოს.

9. უფლება მოუსმინოს სიჩუმეს

ქარის ხმა, ჩიტების ჭიკჭიკს, წყლის ჩხრიალს.

10. უფლება დააკვირდეს შუქრდილებს

უყუროს მზის ამოსვლას და ჩასვლას, დატკბეს მთვარისა და ვარსკვლავების ცქერით.

ნაწილი II

პათოლოგია

მირითად პრინციპებზე შეთანხმების შემდეგ დავფიქრდეთ, როგორ ვიმუშავოთ ბავშვებთან პრაქტიკულად. რა მეთოდები და მიდგომები უნდა გამოვიყენოთ? როგორ დავგვემოთ და ჩავატაროთ მეცადინეობები? როგორ შევაფასოთ ჩვენი მუშაობის შედეგები? მოკლედ რომ ვთქვათ, უნდა შევარჩიოთ მუშაობის მეთოდიკა, და სწორედ ამას ეძღვნება შემდეგი თავი.

პოზიტიური გარემო აბუფში

მასწავლებლის უპირველესი მიზანია შექმნას ისეთი გარემო ჯგუფში, რომ ბავშვმა თავი იგრძნოს ლალად და მხიარულად, სიხარულით მოდიოდეს დილით და სიამოვნებით ატარებდეს დღეს.

პირველი დღიდანვე ბავშვს უნდა მოეწონოს ჯგუფში ყოფნა და მოუნდეს აქ ყოველდღიურად მოსვლა. ამისთვის კი იგი ჯგუფში თავს უსაფრთხოდ და დაცულად უნდა გრძნობდეს.

მასწავლებელმა თავიდანვე უნდა გააცნოს ბავშვს ახალი გარემო, დაათვალიერებინოს ყველა დამხმარე სათავსო, მიმდებარე ტერიტორია, ეზო. ბავშვმა უნდა იცოდეს, სად არის ტუალეტი, ვის მიმართოს დახმარებისთვის და ა.შ.

„უსაფრთხო გარემო“ ბავშვის გადასახედიდან სულაც არ არის ის, რასაც გულისხმობენ უფროსები. სამაგიეროდ, ძალიან საშიში შეიძლება იყოს კარი, რომელიც ყოველთვის ჩაკეტილია - ვინ იცის, რა არის ამ კარის მეორე მხარეს! შესაძლებელია „საფრთხეები“ იმალებოდეს სკოლის შენობის ან ეზოს უცნობ კუთხეებში.

ბავშვმა უნდა იცოდეს, რომ ეს ჯგუფი მისია, თავს უნდა თვლიდეს ჯგუფის პატრონად და არა სტუმრად. პასუხისმგებლობა სივრცისა და მასალების მოვლაზე მასწავლებელმა უნდა გადაუნაწილოს ბავშვებსაც. ამის ერთ-ერთი საშუალებაა ბავშვების საქმიანობების სიის შედგენა და გამოკვრა თვალსაჩინო ადგილას. ცხრილი განსაზღვრავს ბავშვების ყოველდღიურ ჩართულობას ჯგუფის მოვლაში, ეს შეიძლება იყოს ყვავილების მორწყვა, მაგიდების გადაწმენდა და ა.შ. აგრეთვე ბავშვებმა უნდა მიიღონ მონაწილეობა ჯგუფის მომავალი საქმიანობის დაგეგმვაში.

მნიშვნელოვანია, ბავშვი ენდობოდეს მასწავლებელს და უსაფრთხოდ გრძნობდეს მასთან თავს. მასწავლებელმა უნდა შეძლოს ამ ნდობის მოპოვება და შენარჩუნება. ამისთვის

საჭიროა თითოეულ ბავშვთან ინდივიდუალური ურთიერთობის დამყარება, საუბარი, მისთვის შეკითხვების დასმა, სიტყვიერი წახალისება. მასწავლებელი უნდა იჩენდეს ყურადღებას ბავშვის ინტერესებისა და პრობლემების მიმართ, უთანაგრძნობდეს - ერთი სიტყვით, აგრძნობინოს, რომ მისთვის მნიშვნელოვანია და სასიამოვნო ამ ბავშვთან ურთიერთობა.

გახსოვდეთ, რომ უფროსისგან ზოგჯერ ერთი, თუნდაც უნებლიე, ტყუილიც საკმარისია, რომ ბავშვის მისდამი ნდობა სამუდამოდ დიკარგოს. ამიტომ ყოველთვის იყავით გულწრფელი და არასოდეს მოატყუოთ ბავშვი; ყოველთვის შეასრულეთ დაპირება - ბავშვი არ შესრულებულ დაპირებასაც მოტყუებად აღიქვამს.

მასწავლებლის მიერ გამოჩენილი ყურადღება განსაკუთრებით მოქმედებს ბავშვის თვითშეფასებაზე. ამ დროს დიდ როლს თამაშობს ბავშვთან ურთიერთობის ფორმა. საუბრისას მასწავლებელი უნდა დაიხაროს ბავშვის სიმალლეზე, ესაუბროს პატივისცემით, როგორც თანასწორს, თავი შეიკავოს ზედმეტი სახელებისგან ან დამამაცირებელი მიმართვებისგან (პუტკუნა, წრიპა, გოგო, ბიჭო და ა.შ.) და იარლიყებისგან („ზარმაცი“, „ცელქი“). დაუშვებელია ბავშვზე საუბარი (თუნდაც მშობელთან) მისი თანდასწრებით.

აუცილებელია მასწავლებელმა შეამჩნიოს და დააფასოს ბავშვის შრომა და მიღწევები. ამავე დროს შექება რეალურად

უნდა იყოს დამსახურებული, და ბავშვს კარგად უნდა ესმოდეს, რისთვის შეაქვს. მაგალითად: “ყოჩაღ, რა ზუსტად მოახვედრე ბურთი მიზანში!” - თუ ბავშვმა ბევრი იწვალა და, როგორც იქნა, მოახერხა ბურთის კალათაში ჩაგდება. მაგრამ მას მერე, რაც ბავშვმა ეს ეტაპი დაძლია და ბურთის კალათაში ჩაგდება მისთვის სირთულეს აღარ წარმოადგენს, ასეთი შექება მხოლოდ უარყოფით შედეგს გამოიწვევს.

ბავშვის საქმიანობისა და ნამუშევარზე საუბრისას სასურველია არა შეფასების, არამედ აღწერის გამოყენება. ზოგადი, თუნდაც პოზიტიური ხასიათის ფრაზების (რა ლამაზი ნახატია, ან რა კარგად ცეკვავ და ა.შ.) ნაცვლად, ჯობია ფერის, გამოსახულების ზომის აღწერა, თუ ეს ნახატი ან ნამქერწია, ან მოძრაობის, ილეთისა - თუ ცეკვავა. მაგალითად: როგორი ყვითელი მზეა? ასეთი ფორმის ხეები როგორ გამოძერწე? ამ კომპის ასაშენებლად დიდი ზომის კუბურები გამოიყენე ხომ?

არასოდეს უთხრათ ბავშვს, რომ რაღაც არასწორად დახატა („სად გინახავს ლურჯი მზე“, ან „სახლს რომ ასეთი ფორმა არა აქვს“), პირიქით, წახალისეთ მისი შემოქმედობითობა.

აგრეთვე დაუშვებელია ბავშვების ერთმანეთთან შედარება, რადგან ამით პირდაპირ ვეუბნებით ბავშვს, რომ ის „ცუდია“, „არ შეუძლია“ და ა.შ. გარდა ამისა, ბავშვების შედარება, ან თუნდაც მათ შორის „სამაგალითოს“ გამოყოფა, ხელს არ უწყობს ბავშვებს შორის მეგობრული ურთიერთობების ჩამოყალიბებას.

მეგობრობა ჯგუფებთან დიდწილად განაპირობებს ბავშვის ფსიქოლოგიურ კომფორტს ჯგუფში. მასწავლებელმა ხელი უნდა შეუწყოს ბავშვებს შორის პოზიტიური ურთიერთობების ჩამოყალიბებას და შენარჩუნებას, ისე რომ არცერთი ბავშვი არ იყოს უარყოფილი და გარიყული, ასწავლოს ბავშვებს კონკრეტული სტრატეგიები მეგობრობის დასამყარებლად და შესანარჩუნებლად. სკოლამდელ ასაკში შეძენილი ეს უნარები უაღრესად დიდ გავლენას ახდენს ადამიანის მომდევნო ცხოვრებაზე.

როგორ დაეხმარეთ ბავშვს მეგობრების შეძენაში?

ჯერ დაეხმარეთ ბავშვს უბრალოდ დაამყაროს ურთიერთობა ჯგუფის სხვა წევრებთან. სხვადასხვა საქმიანობების დროს დააწყვილეთ ბავშვები, რათა მათ უკეთ გაიცნონ ერთმანეთი და ჰქონდეთ პირადი კონტაქტის საშუალება. პირველი დღიდანვე აქტიურად გამოიყენეთ საინტეგრაციო თამაშები.

დაეხმარეთ ბავშვებს პოზიტიური ურთიერთობის შენარჩუნებაში. ასწავლეთ გაზიარება, თანამშრომლობა, რიგის დაცვა, ეს უნარები ხომ ასე საჭიროა დადებითი ურთიერთობებისთვის.

დაეხმარეთ პატარებს კონფლიქტების არიდებაში. წახალისეთ ბავშვები სიტყვებით აღწერონ და გამოთქვან საკუთარი გრძნობები და იდეები, ასწავლეთ სხვების მოსმენა, დაეხმარეთ პრობლემის გადაჭრაში.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი უნარი, რომლის განვითარებაზეც უნდა იზრუნოს მასწავლებელმა, არის კონფლიქტებისა და პრობლემების გადაწყვეტის უნარი.

ბავშვებს შორის კონფლიქტების გადაწყვეტისთვის მასწავლებელს შეუძლია გამოიყენოს შემდეგი სტრატეგია:

- თავდაპირველად დაეხმაროს ბავშვებს დამშვიდებაში; ამისთვის შესთავაზოს ღრმად სუნთქვა, ან ნელა დათვლა, გავიდეს ბავშვთან ერთად წყნარ ადგილას და ა.შ.
- შემდეგ წახალისოს ბავშვები მოახდინონ პრობლემის ვერბალიზაცია და იდენტიფიცირება. ამისათვის საჭიროა ნეიტრალური პოზიციის შენარჩუნება და კონფლიქტის თითოეული მონაწილის ყურადღებით მოსმენა;
- და ბოლოს, დაეხმაროს ბავშვებს პრობლემის გადაჭრის გზების მოფიქრებაში. ეს გულისხმობს ბავშვების აზრებისა და იდეების მოსმენას და მათთან ერთად მისაღები ვარიანტის შერჩევას.

ბავშვების მიერ ერთმანეთის ფიზიკურად დაშავების მცდელობისას მასწავლებელი დაუყოვნებლივ უნდა ჩაერიოს და უზრუნველყოს ორივე ბავშვის უსაფრთხოება.

წესები ჯგუფში. რთული ქსევის მართვა

პოზიტიური ქცევის წახალისება ბავშვის ქცევის მართვის ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური საშუალებაა. მასწავლებელმა ყოველთვის უნდა დაინახოს და ხაზი გაუსვას ბავშვის დადებით მხარეებს, აღნიშნოს მისი ყველა დადებითი ქმედება. ამავე დროს, უნდა მოერიდოს ზოგად ფრაზებს „ჭკვიანი გოგო,

კარგი ბიჭი და ა.შ.“, არამედ აღნიშნოს სწორედ ის, რატომაც იმსახურებს ბავშვი შექებას, მაგალითად: მიხარია, რომ თიკოს ფანქრები ათხოვე, მადლობა, რომ გაგვიშალე მაგიდა და ა.შ. ამასთან, მკაფიოდ უნდა იყოს განსაზღვრული, და ბავშვს უნდა ესმოდეს, რა შეიძლება, და რა არა. ამასი ძალიან გვეხმარება ჯგუფის წესები.

ჯგუფის წესები უნდა ჩამოყალიბდეს თავიდანვე, და ამ პროცესში ბავშვებმა უნდა მიიღონ აქტიური მონაწილეობა. წესები ფორმულირებული უნდა იყოს მოკლედ, ნეგატიური ფრაზების გარეშე (მაგ., „ჯგუფში დავდივართ“ - „ჯგუფში არ დავრბივართ“-ის მაგივრად) და უნდა გამოიკრას თვალსაჩინო ადგილას. იმ შემთხვევაში, თუ წესები არ მუშაობს, მასწავლებელმა და ბავშვებმა ერთად უნდა მოიფიქრონ გადაწყვეტა, ან ახალი წესი.

წესების შემუშავება ასრულებს ორმაგ ფუნქციას: ერთის მხრივ, ეს წესები ემსახურება ბავშვების უსაფრთხოებას და ეხმარება მსწავლებელს დაამყაროს წესრიგი ჯგუფში, მეორე მხრივ, როდესაც ბავშვები მონაწილეობას იღებენ წესების შემუშავებაში, ისინი იძენენ დემოკრატიულ პრინციპებსა და მოქალაქეობასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან ელემენტარულ ცოდნას და უყალიბდებიან შესაბამისი ღირებულებები.

მასწავლებელმა უნდა წახალისოს თანამშრომლობა, ურთიერთდახმარება, თანაგრძნობა. კონფლიქტების თავიდან

ასაცილებლად სამუშაო კუთხეები უნდა იყოს დაცული და მყუდრო, რათა ბავშვებმა შეძლონ კონკრეტულ აქტივობაზე კონცენტრირება, მასალები იყოს საკმარისი რაოდენობის და მათ ჰქონდეთ განსაზღვრული ადგილი. სასურველია წინასწარ გამოიყოს ინდივიდუალური სამუშაოს ჩასატარებელი საზღვრები, დაუმთავრებელ ნამუშევრებს (როგორცაა მოზაიკა, კუბურები, ნაძერწი და სხვა კონსტრუქციები) მასწავლებელი ინახავს დასრულებამდე და შლის ბავშვთან შეთანხმებით.

მიაჩვიეთ ბავშვები სამუშაო ადგილის მოწესრიგებას საქმიანობის დამთავრების შემდეგ. ეს შეიძლება იყოს ჯგუფის წესების ერთ-ერთი პუნქტი. გახადეთ ეს პროცესი სახალისო! მოიფიქრეთ „დალაგების სიმღერა“, მოაწყეთ შეჯიბრი, დაითვალეთ ალაგებული ნივთები.

ერთი აქტივობიდან მეორეზე გადასვლა არ უნდა იყოს ბავშვებისთვის მოულოდნელი. ამ დროს შეიძლება გამოვიყენოთ სახალისო მინიშნება, სიმღერა ან ლექსი. სასურველია დღის ვიზუალური განრიგის გამოყენება, რათა დღის კომპონენტები ბავშვებისათვის თვალსაჩინო იყოს. მასწავლებელმა უნდა მისცეს ბავშვებს საკმარისი დრო საქმიანობის დასრულებისთვის, და შეეცადოს ისე დაგეგმოს და წარმართოს სასწავლო პროცესი, რომ ბავშვებს არ მოუწიოთ ლოდინი ჯგუფში ტექნიკური საკითხების მოგვარების გამო (მასალების მოუმზადებლობა, ავეჯის გადაწყობა და ა.შ.).

ერთ-ერთი ყველაზე დიდი გამოწვევა მასწავლებლისთვის არის ბავშვის რთული ქცევა. ეს შეიძლება იყოს:

- თვითდამაზიანებელი ქცევები (საკუთარი თავის კბენა, გაკაწვრა);
- აგრესიული ქცევები (დარტყმა, კბენა);
- ტანტრუმი (ბრაზის გამოხატვა იატაკზე დაცემით, ფეხების ბაკუნით, ნივთების მტვრევით);
- პიკა (საჭმელად უვარგისი ნივთების ჭამა - მიწა, ღილები, ექსკრემენტები).

სამწუხაროდ, რთული ქცევის საპასუხოდ უფროსები ხშირად მიმართავენ დასჯას, რაც ასეთი ქცევის აღკვეთის ყველაზე არაეფექტური საშუალებაა. ბავშვის რთული ქცევის შემთხვევაში მასწავლებელმა უნდა შეინარჩუნოს სიმშვიდე და იფიქროს ამ საქციელის გამომწვევ მიზეზებზე. ეს შეიძლება იყოს რაიმეს შიში, სურვილი მიიქციოს ყურადღება, შეუძლოდ ყოფნა, მოწყენა, დადლილობა და ა.შ. როცა რთული ქცევის მიზეზი ცნობილია, მასთან გამკლავება უფრო ადვილია.

ყოველთვის გახსოვდეთ, რომ ბავშვს აქვს უარის უფლება, უფლება აირჩიოს სასურველი საქმიანობა, ან თუნდაც განმარტოვდეს. მისი ასეთი საქციელი არ უნდა ითვლებოდეს „რთულ ქცევად“ ან „ყურადღების დეფიციტად“.

დაუშვებელია დასჯის ისეთი ფორმების გამოყენება, როგორც არის ფიზიკური ზემოქმედება (ყურის აწევა, შეჯანჯღარება, თმებზე მოქაჩვა, ჩარტყმა) და სიტყვიერი შეურაწყოფა (სალანძლავი და დამამცირებელი სიტყვები, სხვებთან შედარება, დაცინვა), ყვირილი, დაშინება, მუქარა, კუთხეში დაყენება, ცარიელ ოთახში ჩაკეტვა და ა.შ.

თამაშის პედაგოგია

სკოლამდელი ასაკის ბავშვებისთვის სწავლის საუკეთესო ფორმა არის თამაში, და ამიტომ სასურველია თამაშის როგორც სწავლების ძირითად საშუალების გამოყენება. თამაშის დროს ბავშვები დამოუკიდებლად ურთიერთობენ ერთმანეთთან, მათ აერთიანებთ საერთო მიზანი, რომლის მიღწევასაც ერთად ცდილობენ, იზიარებენ საერთო ინტერესებსა და განცდებს. თამაშის დროს ბავშვი სწავლობს თანამშრომლობას. თამაში ასწავლის ბავშვს ურთიერთობებს, ყურადღებას, საკუთარი აზრების სწორად გამოხატვასა და დიალოგის წარმართვას, ავითარებს მეტყველებას. თამაშის მეშვეობით ბავშვი სწავლობს და გაითავისებს სოციალურ და კულტურულ ნორმებს, სწავლობს საკუთარი ემოციების მართვას. თამაში და ექსპერიმენტი (რომელიც, ცხადია, სკოლამდელი ასაკის ბავშვისთვის ისევე თამაშია), არის სამყაროს შემეცნების სახალისო და ყველაზე ეფექტური გზა. ნებისმიერ ინფორმაციას ბავშვი ყველაზე კარგად გაიაზრებს და ითვისებს თამაშით.

*„თამაში, შეიძლება ითქვას, ერთადერთი სინამდვილეა, რომელშიც ბავშვი ცხოვრობს და ერთადერთი ძირითადი პრაქტიკის ფორმაა, რომლის ნიადაგზეც მისი განვითარება მიმდინარეობს“
(დ.უზნაძე)*

ნებისმიერი სკოლამდელი დაწესებულების ჯგუფის გარემოში ბავშვის ძირითადი საქმიანობა უნდა იყოს თამაში. მასწავლებელი გეგმავს თამაშებს ბავშვების გარკვეული უნარების განვითარებისთვის ან/და ცოდნის გასაღრმავებლად, და შესთავაზებს მთელ ჯგუფს, ან მოაწყობს თამაშს მცირე ჯგუფებად სპეციალურად აღჭურვილ კუთხეებში. გარდა ამისა, ძალიან მნიშვნელოვანია დღის განმავლობაში ბავშვებს დარჩეთ დრო თავისუფალი თამაშისთვის, ანუ ისეთი თამაშისთვის, რომლის ინიციატორები და ავტორები თვითონვე არიან, თავად ადგენენ ან ცვლიან წესებს თამაშის პროცესში. მასწავლებელს შეუძლია ჩაერთოს ბავშვების თავისუფალ თამაშში მხოლოდ როგორც რიგითი მოთამაშე, ან მიაწოდოს იდეა რათა თამაში გახდეს უფრო შინაარსიანი და საინტერესო.

მასწავლებლის როლი

მასწავლებლის როლი სკოლამდელ განათლებაში უადრესად მნიშვნელოვანია. მასწავლებელმა უნდა შეძლოს ბავშვის განვითარების სტიმულირება, მისი პოტენციალის მაქსიმალური გახსნა. ამისთვის აუცილებელია ბავშვის განვითარების თეორიების, ფსიქოლოგიის, სწავლების

სხვადასხვა სტრატეგიებისა და მეთოდების ცოდნა, და ამ ცოდნის ყოველდღიურ მუშაობაში შემოქმედებითად გამოყენების უნარი.

ხშირად გაუზიარეთ თქვენს კოლეგებს იდეები და გამოცდილება, დაესწართ ერთმანეთის მეცადინეობებს, იმსჯელეთ მიღწეულ შედეგებზე და სამომავლო გეგმებზე, პრობლემების გადაწყვეტაზე. გუნდური მუშაობა უფრო ეფექტურს გახდის თქვენს საქმიანობას.

მასწავლებლის საქმიანობა არ შემოიფარგლება მხოლოდ ჯგუფში ბავშვებთან მუშაობით. მან წინასწარ უნდა განსაზღვროს, თუ რა ცოდნისა ან/და უნარების გადაცემას აპირებს ჯგუფისთვის, დაგეგმოს, თუ როგორ უნდა იყოს ნასწავლი ესა თუ ის შინაარსი, განვითარებული რომელიმე უნარი - ინდივიდუალურად, ჯგუფურად თუ მცირე ჯგუფებში, რა მასალა დასჭირდება, ასევე როგორი იქნება თავად აქტივობები; დაწეროს დღის გეგმა. რაც მეტ ფანტაზიასა და შემოქმედებითობას გამოიჩენს მასწავლებელი, მით უფრო სახალისო და შედეგიანი იქნება სწავლის პროცესი.

მასწავლებელზეა დამოკიდებული, თუ რამდენად მდიდარია სასწავლო გარემო: როგორ არის მოწყობილი ოთახი, რა მასალებია შეტანილი, რამდენად მრავალფეროვანია დაგეგმილი აქტივობები, რამდენად სწორად და ეფექტურად ანაწილებს დროს; როგორ ახერხებს მასწავლებელი ბავშვების

ინტერესის სტიმულირებას, შესაბამისი საუბრის წამოწყებას, ბავშვებთან ინტერაქციას.

ყველაზე კარგი შედეგები ყოველთვის ექნება იმ მასწავლებელს, რომელიც დღეს გეგმავს ბავშვების ინტერესებიდან გამომდინარე, და მათი განვითარების დონის გათვალისწინებით. დღის სცენარში მასწავლებლის მიერ ინიცირებული აქტივობის გარდა აუცილებლად გათვალისწინებული უნდა იყოს ბავშვების მიერ ინიცირებული სწავლება. აგრეთვე, მასწავლებელმა ხელი უნდა შეუწყოს ბავშვებს დამოუკიდებლად აირჩიონ აქტივობა და მასალა, მუშაობის ფორმა, წახალისოს მათი ინიციატივები. ამ დროს მასწავლებელი არის პასიური, აკვირდება ბავშვებს, ესაუბრება მათი საქმიანობისა და ნამუშევრის შესახებ, უსვამს შეკითხვებს, აძლევს ბიძგს განახორციელონ საკუთარი იდეები.

მასწავლებლის მიერ ინიცირებული სწავლების დროს იგი თავად ირჩევს თემას და გეგმავს შესაბამის აქტივობებს. ბავშვების მიერ ინიცირებული სწავლების დროს მასწავლებელი ირჩევს თემას და გეგმავს აქტივობებს ბავშვების ინტერესებიდან გამომდინარე.

მნიშვნელოვანია მასწავლებელმა ნაკლებად მიაწოდოს ბავშვებს მზა ცოდნა/ინფორმაცია. სწავლების გაცილებით უფრო ეფექტური ფორმაა ბავშვების დაინტერესება სხვადასხვა მოვლენებით, თემებით და მათი სტიმული-

რება თვითონ მოიძიონ გაჩენილ კითხვებზე პასუხი. ინტერესის სტიმულირების მრავალი გზა არსებობს - ისტორიის მოყოლა საკუთარი გამოცდილებიდან, არტეფაქტის ჩვენება, ექსკურსია, სურათებიანი წიგნის დათვალიერება და სხვა. ძალიან მნიშვნელოვანია მასწავლებელმა სწორად შეარჩიოს კითხვები და ეს კითხვები დასვას საჭირო მომენტში და სწორი ფორმით. სასურველია მასწავლებელმა თავი აარიდოს დახურულ კითხვებს და იხმაროს ღია კითხვები, ეს ხელს უწყობს ბავშვის მეტყველებისა და აზროვნების უკეთ განვითარებას.

ინფორმაციის პირდაპირი მიწოდება, როგორც წესი, საჭიროა ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ბავშვებს სჭირდებათ კონკრეტული ინსტრუქციები. მაგალითად, ეს შეიძლება იყოს დაკავშირებული ახალი სათამაშოს გამოყენებასთან, უსაფრთხოების წესების შემუშავებასთან და ა.შ.

დღის განრიგი

ჯგუფის მუშაობის გრაფიკი - დღის განრიგი - საჭიროა როგორც ბავშვებისთვის, ასევე პედაგოგისთვის. ბავშვებს უყვართ, როცა დადგენილია გარკვეული წესები, როდესაც იციან მოქმედებების თანმიმდევრობა, და არ ელიან მოულოდნელობებს. პედაგოგისთვისაც უფრო მარტივია დღის სცენარის შემუშავება იმ ჩარჩოს ფარგლებში, რომელსაც ქმნის ყოველდღიური საქმიანობა. მაგალითად, ყოველი დღე იწყება და მთავრდება დილის (საღამოს) წრით, ანუ ჯგუფის საერთო შეხვედრით, სადაც მასწავლებელი და ბავშვები ერთმანეთს უზიარებენ მათთვის საინტერესო და აქტუალურ აზრებს, ხდება მი-

საღმება და დღის დაგეგმვა ან დღის შეჯამება და დამშვიდობება. გარდა ამისა, არსებობს კიდევ რამდენიმე აქტივობა, რომელიც ყოველდღიურად უნდა შესრულდეს. მაგალითად, ყოველდღიურად ბავშვები გარეთ ატარებენ არა ნაკლებ ერთი საათისა, აგრეთვე ყოველდღიურად ხდება მცირე ჯგუფებში მუშაობა, წიგნის კითხვა (მოსმენა), ფიზიკური მოძრაობები, ხუთი წუთი თითების ვარჯიშებისთვის.

დღის განრიგის შედგენისას გასათვალისწინებელია, რომ მოძრავი თამაშები უნდა ენაცვლებოდეს წყნარი მუშაობის პერიოდებს, უნდა იყოს დაცული ბალანსი მასწავლებლის მიერ დაგეგმილ და ბავშვების ინიციატივით წამოწყებულ აქტივობებს შორის, აგრეთვე განვითარების სხვადასხვა სფეროებთან დაკავშირებულ აქტივობებს შორის. უნდა ვეცადოთ, რომ განვითარების ყველა სფერო კვირის განმავლობაში თანაბრად იყოს ჯგუფის აქტივობებში წარმოდგენილი. გარდა ამისა, ბავშვებს აუცილებლად უნდა დარჩეთ დრო (დაახლოებით მთელი დროის 1/4) თავისუფალი თამაშისათვის, ურთიერთობებისთვის, ერთმანეთთან და მასწავლებელთან სასაუბროდ. ამავე დროს დღის განრიგი უნდა იყოს მოქნილი, მასწავლებელს უნდა ჰქონდეს საშუალება დაგეგმოს აქტივობების მიმდევრობა თემის ლოგიკიდან გამომდინარე. მაგალითად, ჯერ თამაში ეზოში და თოვლის შეგროვება, შემდეგ ოთახში დაბრუნება და თოვლზე ექსპერიმენტების ჩატარება. ან ჯერ ოთახში პროფესიების თემაზე მუშაობა, ხოლო მერე სასაუბროდ გასვლა და საპარაკმახეროს სტუმრობა.

საპარაკულო დღის განრიგი:

- საუზმე - 30 წუთი
- დილის შეხვედრა - 15-20 წუთი
- ჯგუფური მუშაობა (დაგეგმილი აქტივობა, რომელსაც მასწავლებელი მთელ ჯგუფთან ერთად ატარებს) - 10-15 წუთი
- მცირე ჯგუფების სხვადასხვა ცენტრებში მუშაობა
- მონაცვლეობით - 1 საათი
- ეზო - 1 საათი
- სადილი - 30 წთ
- დასვენება - 1 სთ
- მუსიკა ან/და ცეკვა - 20-30 წუთი
- კითხვა - 15-20 წუთი
- მცირე ჯგუფების სხვადასხვა ცენტრებში
- მუშაობა მონაცვლეობით - 1 საათი
- განვლილი დღის შეჯამება - 15-20 წუთი

ბავშვისადმი ინდივიდუალური მიდგომა

მნიშვნელოვანია აქტივობების დაგეგმვისა და ჩატარებისას მასწავლებელი რეალურად აფასებდეს თითოეული ბავშვის ინტერესებს და შესაძლებლობებს, და იცოდეს, რომელი კონკრეტული უნარის განვითარების რა საფეხურზე იმყოფება ბავშვი, ანუ შეძლოს განსაზღვროს თითოეული ბავშვის განვითარების უახლოესი ზონა.

ლევ ვიგოტსკი განასხვავებს ბავშვის განვითარების აქტიურ ზონას და განვითარების უახლოეს ზონას. ბავშვის განვითარების აქტიური ზონა გულისხმობს იმ ამოცანების ზედა ზღვარს, რომელთა შესრულებაც ბავშვს დამოუკიდებლად, სხვების დახმარების გარეშე შეუძლია.

ბავშვის განვითარების უახლოესი ზონა კი გულისხმობს იმ ამოცანათა/მოქმედებათა ზედა ზღვარს, რომელთა შესრულებაც ბავშვს შეუძლია უფრო კომპეტენტური ადამიანის დახმარებით.

ბავშვის უახლოესი განვითარების ზონა მოიცავს სწავლის და პრობლემების გადაჭრის უნარებს, რომლებიც მხოლოდ ახლა იწყებს ჩამოყალიბებას და განვითარებას. რასაკვირველია, დროთა განმავლობაში ყოველი ბავშვის უახლოესი განვითარების ზონა იცვლება; ის გარკვეულ ამოცანებს/მოქმედებებს ეუფლება და მზად არის უფრო რთული დავალებების შესასრულებლად.

ბავშვის აქტიური და უახლოესი განვითარების ზონის ცოდნა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს დაგეგმოს სხვადასხვა ტიპის აქტივობები, შეიტანოს შესაბამისი მასალა და დაეხმაროს ბავშვს შემდეგ ეტაპზე გადასვლაში. აქტივობები შერჩეული უნდა იყოს ინდივიდუალურად, ისე რომ მაქსიმალურად მოხდეს ბავშვს უახლოესი განვითარების ზონის ათვისება; გარდა ამისა, მასწავლებელი ყოველთვის უნდა ითვალისწინებდეს ბავშვების ინდივიდუალურ თავისებურებებს - რისი კეთება უყვარს, როგორ სწავლობს უკეთესად, ნელია თუ სწრაფი, ვისთან ერთად უყვარს ყოფნა, და ა.შ.

რა არის ბავშვის ინდივიდუალური თავისებურებები?

- ტემპერამენტი - ანუ ტემპერამენტის რომელი ტიპია წამყვანი: მელანქოლიკი, სანგვინიკი, ქოლერიკი, ფლეგმატიკი.
- განწყობა - პოზიტიურად არის განწყობილი ბავშვი თუ ნეგატიურად გარემოს მიმართ.
- სენსორული ბარიერი - რა აღიზიანებს ბავშვს: ხმაური, სუნი, ტემპერატურის ცვლილება, ტაქტილური შეგრძნებები, სხვა.
- ადაპტაციის უნარი - როგორ რეაგირებს ბავშვი ცვლილებებზე და როგორ ეგუება ახალ სიტუაციას .
- ბიოლოგიური რითმი - მაგალითად, კვების და ძილის როგორი რეჟიმი აქვს ბავშვს.
- დასწავლის სტილი - როგორ სწავლობს ბავშვი უკეთესად - მოსმენით (აუდიალური), დანახვით (ვიზუალური), თუ შეხებით და მოძრაობით (კინესტეტიკური)
- ამტანობა - როგორ უმკლავდება ბავშვი გაღიზიანებას და მარცხს, რამდენად სწრაფად იღლება სხვადასხვა საქმიანობისას.
- კონტაქტურობა - როგორ ურჩევნია თამაში - დიდ ჯგუფში, წყვილში თუ განმარტობით.
- ინტერესები - რა ინტერესებს ბავშვს განსაკუთრებით, აქვს თუ არა გამოკვეთილი ინტერესები.

ბავშვის შესახებ ამ ინფორმაციის მოძიებისთვის საუკეთესო საშუალება და მასწავლებლის ძირითადი ინსტრუმენტი ბავშვზე დაკვირვებაა.

დაკვირვება არის ყურება და ჩანიშვნა იმისა, თუ რას აკეთებს და ამბობს ბავშვი. არსებობს სხვადასხვა სახის დაკვირვება. მაგალითად, ბუნებრივად, დღის განმავლობაში - არაფორმალური, ან რეგულარული, დაგეგმილი - ფორმალური დაკვირვება. ნებისმიერი სახის დაკვირვება უნდა იყოს ობიექტური, რაც გულისხმობს მასწავლებლის შეფასებებისგან და წინასწარი განწყობებისგან მაქსიმალურად თავისუფალ დაკვირვებას ბავშვის ქცევასა და საუბარზე; მხოლოდ ფაქტების, მოქმედების, ჟესტებისა და მიმიკის, ნამუშევრების აღწერას და ტექსტის ციტატების ჩანიშვნას. მნიშვნელოვანია, რომ დაკვირვებასთან დაკავშირებული ჩანაწერები დაკვირვების მომენტიდან მცირე დროში გაკეთდეს, რადგან გარკვეული დეტალები შესაძლოა მალევე მივიწყებას მიეცეს. ბავშვზე დაკვირვება უმნიშვნელოვანესი უნარია, რომლის

გარეშეც რთულია საგანმანათლებლო პროცესის ბავშვების საჭიროებების შესაბამისად წარმართვა.

დაკვირვების შემდეგი საფეხური არის რეფლექსია. რეფლექსიის დროს მასწავლებელი გაიაზრებს და გაანალიზებს დაკვირვების შედეგებს – რა უნარები და ინტერესები გამოავლინა ბავშმა, და დაფიქრდება, როგორ გამოიყენოს ეს ინფორმაცია ბავშვის შემდგომი განვითარებისათვის.

რეფლექსიის შემდეგი ეტაპია რეაქცია. ამ ეტაპზე მასწავლებელი მოიფიქრებს, დაგეგმავს და განახორციელებს ისეთ აქტივობებს, რომლებიც ითვალისწინებს ბავშვის ინტერესებს და აძლევს მას შემდგომი განვითარების საშუალებას.

იმისათვის, რომ სასწავლო პროცესი სრულფასოვნად და შედეგიანად წარიმართოს, მასწავლებელს აუცილებლად ესაჭიროება ჯგუფში მოსიარულე თითოეული ბავშვის განვითარების დონის განსაზღვრა; რეკომენდებულია ეს

შევადართ:

„დათო დღეს ძალიან ცელქობს და მავნებლობს. ის განგებ აწუწებს წყალს იატაკზე და ბავშვებსაც აწუწებს, თან ამოწმებს ვუყურებ თუ არა და მერე გამომწვევად დასცინის სხვა ბავშვებს.“ – ეს არაობიექტური დაკვირვების ნიმუშია, აქ დომინირებს მასწავლებლის შეფასებები და მისი დამოკიდებულება ბავშვისადმი.

„დათო თამაშობს წყლის ბორბლით, ცოტა წყალი დაესხა იატაკზე და გვერდზე მდგომი ბავშვების ფეხსაცმელებზე. მან მე შემომხედა, შემდეგ ბავშვებს და დაიწყო სიცილი.“ – ეს არის ობიექტური დაკვირვების ნიმუში, მასწავლებელი მიუკერძოებლად აღწერს იმას, რაც ხდება.

გაკეთდეს წელიწადში სამჯერ – სასწავლო წლის დაწყებისას, თებერვალში და წლის ბოლოს, ივნისში. ამ პროცესში კვლავ დაკვირვების მეთოდი გამოიყენება, მაგრამ ყოველდღიური დაკვირვებისგან განსხვავებით, ეს არის დაგეგმილი, ფორმალური დაკვირვება.

ბავშვზე დაკვირვების შედეგად მისი ინტერესებისა და განვითარების დონის განსაზღვრა, ხოლო შემდგომ, ამ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, ბავშვისთვის საინტერესო და სახალისო განმავითარებელი გარემოს შექმნა - ეს მეთოდი შეიმუშავა, და პრაქტიკაში პირველად გამოიყენა მარია მონტესორიმ. მასწავლებელი ქმნის გარემოს, რომელიც შეესაბამება ბავშვის საგანმანათლებლო მოთხოვნილებებს მოცემულ მომენტში, ხოლო ბავშვი თვითონ ირჩევს, რა აინტერესებს, რას გააკეთებს. მასწავლებელი მას მხოლოდ აჩვენებს, როგორ მუშაობს ესა თუ ის სათამაშო, ხელსაწყო, ხოლო შემდგომ ყურადღებით აკვირდება ბავშვის პროგრესს რომ არ გამოტოვოს მომენტი, როცა ბავშვისთვის უკვე უინტერესო ხდება შეთავაზებული დავალებები და საჭირო ხდება უფრო მაღალ საფეხურზე მისი გადაყვანა, ანუ ახალი, უფრო რთული სათამაშოების და დავალებების შეთავაზება.

დამებმარე გავაკეთო თვითონ - ეს არის მონტესორის პედაგოგიკის დევიზი.

ბავშვების პერიოდული შეფასება ასრულებს ორმაგ ფუნქციას: პირველი, თვალსაჩინო ხდება თითოეული ბავშვის ძლიერი და სუსტი მხარეები და მისი განვითარების დინამიკა, რაც პირდაპირ კარნახობს მასწავლებელს, რომელ სფეროებში სჭირდება ბავშვს მეტი ხელშეწყობა; მეორე, მასწავლებელი ხედავს საკუთარი მუშაობის შედეგებს და ნაკლებს და, შესაბამისად, შეუძლია მათი გამოსწორება. მაგალითად, თუ რომელიმე ბავშვი ჩამორჩება მეტყველების უნარებში, მასწავლებელი მიხვდება, რომ საჭიროა მისთვის მეტყველების განმავითარებელი მეტი, ან უფრო სახალისო აქტივობების მოფიქრება. მაგრამ თუ მეტყველების განვითარების მხრივ ჩამორჩება მთელი ჯგუფი, მასწავლებელმა უნდა გადახედოს საკუთარი მუშაობის მეთოდებს და დაფიქრდეს, რას არ აკეთებს სწორად და რა შეუძლია შესთავაზოს ბავშვებს ამ სფეროს განვითარებისათვის.

ბანსხვავებულობა და თანაბარი მონაწილეობა სკოლამდელ განათლებაში

ბავშვთა უფლებათა კონვენციის თანახმად, ყველა ბავშვს აქვს უფლება მიიღოს განათლება. განათლების პროცესი და საგანმანათლებლო გარემო მორგებული უნდა იყოს თითოეული ბავშვის საჭიროებებზე, ითვალისწინებდეს თითოეული ბავშვის პიროვნულ და კულტურულ თავისებურებებს. სკოლამდელი განათლების საფეხურზე თანაბრი ხელმისაწვდომობის პირობების შექმნისთვის მნიშვნელოვანია:

- ❖ განსხვავებულობის აღიარება და პატივისცემა;
- ❖ ბავშვების სოციალური ინტეგრაცია;

- ❖ თანადგომისა და ურთიერთდახმარების გარემოს შექმნა;
- ❖ ყველა ბავშვისთვის ეფექტიანი სასწავლო-სააღმზრდელო გარემო პირობების შექმნა;
- ❖ ბავშვებში სოციალური სამართლიანობის ღირებულების ჩამოყალიბების ხელშეწყობა;
- ❖ ყურადღების გამახვილება არა შეზღუდვასა და სისუსტეებზე, არამედ შესაძლებლობებსა და ძლიერ მხარეებზე.

თითოეული ბავშვის განათლების უზრუნველყოფისთვის უმნიშვნელოვანესია სკოლამდელი განათლების პედაგოგის თვით-კრიტიკულობისა და თვით-რეფლექსიის უნარი. პედაგოგი, ისევე როგორც საზოგადოების ნებისმიერი წევრი, გარკვეული შეხედულებებისა და წინასწარი განწყობების მატარებელია, რაც მისდა უნებურად, შესაძლოა ზეგავლენას ახდენდეს სკოლამდელი განათლების პრაქტიკაზე. ასეთი წინასწარი განწყობები თუ სტერეოტიპები შესაძლოა უკავშირდებოდეს გენდერულ როლებს (მაგ., რა შეიძლება ითამაშოს გოგომ და რა - ბიჭმა), ეთნიკურ და რელიგიურ ჯგუფებს, ოჯახის ფორმებს, შეზღუდულ შესაძლებლობებს, სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას და სხვა ინდივიდუალურ თუ ჯგუფურ მახასიათებლებს. პედაგოგის დამოკიდებულებებმა და წინასწარმა განწყობებმა ბავშვთან ან მის სოციო-კულტურულ გარემოსთან დაკავშირებით შესაძლოა მნიშვნელოვანი ზეგავლენა მოახდინოს საგანმანათლებლო პროცესზე, შეზღუდოს ბავშვის პოტენციალი, უფულებელყოს მისი რეალური ინტერესები და შესაძლებლობები. ამიტომ პედაგოგი მუდმივად უნდა იაზრებდეს საკუთარ დამოკიდებულებებსა და მოსაზრებებს, და წარმართავ-

დეს პრაქტიკას თითოეული ბავშვის ინტერესებიდან გამომდინარე.

იმისათვის, რომ თითოეულ ბავშვს ჰქონდეს ჯგუფში მიკუთვნებულობის განცდა, ფიზიკური გარემო უნდა შეესაბამებოდეს მის საჭიროებებს, ინტერესებსა და იდენტობას. სათამაშოები, წიგნები, სურათები და სხვა მასალები პოზიტიურად უნდა ასახავდეს განსხვავებული სქესის, შესაძლებლობების, ეთნიკური და რელიგიური ჯგუფების, სოციალური და ეკონომიკური მდგომარეობის მქონე ბავშვებსა და ზრდასრულებს. მნიშვნელოვანია რომ გამოსახულებები და ტექსტები არ იყოს სტერეოტიპული და ასახავდეს ინდივიდთა და ჯგუფთა რეალურ ცხოვრებას.

განსხვავებულობის პატივისცემა გულისხმობს სწორი ტერმინოლოგიის გამოყენებას. დაუშვებელია ისეთი სიტყვების გამოყენება, როგორცაა: შეზღუდული ბავშვი, ინკლუზიური ბავშვი, ავადმყოფი ბავშვი, შეფერხებული, არანორმალური, ქალაჩუნა, ქალაბიჭა, ურჯულო და სხვა. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვებთან მიმართებაში მიღებული ტერმინებია: სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვი, განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე ბავშვი. დაუშვებელია ისეთი ტერმინები თუ მიმართებები, რომლებიც რაიმე ფორმით ხელს უწყობს სტერეოტიპების შექმნას ან გაძლიერებას (მაგ. „ნუ ტირი, გოგო ხომ არ ხარ?“, „ბიჭივით ცელქია“ და ა.შ.).

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვის სასწავლო პროცესში ჩართვამდე, აუცილებელია მოხდეს მისი საჭიროებების სრულყოფილი იდენტიფიკაცია,

რაც გულისხმობს მისი ფსიქო-ფიზიკური განვითარების შეფერხებისა და სწავლის სირთულეების აღმოჩენას და დადგენას. როდესაც ეს გაკეთებულია, შესაძლებელი ხდება ბავშვის საგანმანათლებლო პროცესში ჩართვა; ამისთვის აუცილებელია:

- ❖ *ადაპტირებული ფიზიკური გარემო - იგულისხმება როგორც ოთახის და შენობის სხვა ნაწილების ადაპტაცია (პანდუსი, საპირფარეოები, სათამაშო მოედანი, მითითებები კედელზე და სხვა), ასევე საჭირო ინვენტარი თამაშისა და სხვა აქტივობებისთვის;*
- ❖ *შესაბამისი მეთოდების ცოდნა და მრავალფეროვანი აქტივობების შემუშავება - მასწავლებელი კარგად უნდა იცნობდეს თითოეული სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვის ინდივიდუალურ მახასიათებლებს და სთავაზობდეს მათ ისეთ აქტივობებს, რომლებიც ამ ბავშვის განვითარებისთვის აუცილებელია;*
- ❖ *მშობლებთან მუშაობა - ინკლუზიური განათლების პრინციპი გასაგები უნდა იყოს როგორც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვის, ასევე სხვა დანარჩენი ბავშვების მშობლებისთვის; აუცილებელია მშობლებთან რეგულარული შეხვედრების ჩატარება, რათა მათ გაიაზრონ, რომ ამ პრინციპით მუშაობა ხელს შეუწყობს თითოეული ბავშვის სოციალურ-ემოციურ განვითარებას.*

ბავშვის პორტფოლიო

სასწავლო პროცესის ეფექტურად წარმართვისთვის მასწავლებელს სჭირდება ბავშვის პორტფოლიო. პორტფოლიო არის ბავშვის ინდივიდუალური ნამუშევრების ნაკრები, სადაც დოკუმენტირებულია ბავშვების ჯგუფში მუშაობის პროცესი და ამ მუშაობის შედეგები. ეს შეიძლება იყოს ნახატები, სამუშაო ფურცლები, გასაფერადებლები, ნამუშევრები წერითი ელემენტებით, ბავშვის ფოტოები სხვადასხვა აქტივობების დროს, ბავშვის მიერ გაკეთებული ისეთი ნამუშევრების ფოტოები, რომლებსაც დიდხანს ვერ შევინახავთ (კუბურებით ამენებული შენობა, საქვიშეში გაკეთებული კონსტრუქცია, პლასტილინის ნაკეთობა). აუცილებელია ეს ნამუშევრები დათარიღდეს და ისე შეინახოს. პორტფოლიოში ასევე უნდა შევიდეს მასწავლებლის მიერ ბავშვზე დაკვირვების შედეგად გაკეთებული ჩანაწერები.

პორტფოლიო აძლევს მასწავლებელს საშუალებას ბავშვის განვითარების ისტორიის ფონზე გაანალიზოს ბავშვის საჭიროებები და გამოიყენოს ეს ცოდნა მომავალი აქტივობების დაგეგმვისათვის. ამასთანავე პორტფოლიო გამოიყენება მშობლებისთვის ბავშვის მიღწევებისა და საჭიროებების გასაცნობად.

მშობლებთან თანამშრომლობა

მშობელთა ჩართულობას სკოლამდელი დაწესებულების მუშაობაში უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს, მშობლებთან მჭიდრო თანამშრომლობის გარეშე სასურველი შედეგის მიღწევა შეუძლებელია. მასწავლებელს შეუძლია მიმართოს

მშობელთა ჩართვის სხვადასხვა გზებსა და ფორმებს:

- მშობელთა მიერ საკუთარი ნიჭის, საქმიანობის, პროფესიული ცოდნის გაზიარება;
- არტეფაქტების მოტანა, მეორადი მასალის შეგროვება;
- ჯგუფში და მის გარეთ მიმდინარე აქტივობებში, ექსკურსიებში მონაწილეობა.

სკოლმდელი განათლების ცენტრებში მასწავლებლის თანაშემწის ფუნქციას ჯგუფში ასრულებენ მშობლები. ეს ნიშნავს, რომ ყოველი ბავშვის ერთ-ერთ მშობელს (ან ოჯახის ნებისმიერ წევრს) თვეში ერთხელ უწევს მორიგეობა. ამ გზით ხდება მშობლების ჩართვა ჯგუფის ყოველდღიურ ცხოვრებაში და მათი გათვითცნობიერება ბავშვების ფსიქოლოგიასა და პედაგოგიკის საკითხებში.

გარდა ამისა, მშობლებთან კომუნიკაციის სხვადასხვა ფორმები არსებობს:

- საინფორმაციო დაფა, რომელიც მოთავსებულია ჯგუფის შესასვლელში. აქ გამოფენილი უნდა იყოს ბავშვების ნამუშევრები, სამუშაო პროცესის ამსახველი ფოტოები. ამავე დაფაზე მასწავლებელი მშობლებს გააცნობს კვირის თემას, გამოაქვეყნებს სასწავლო პროცესთან დაკავშირებულ ჩანაწერებს;
- ყოველდღიური კომუნიკაცია თითოეულ მშობელთან ინდივიდუალურად ბავშვის წარმატებებზე და მიღწევებზე;
- ყოველკვირეული შეხვედრები სასწავლო პროცესთან და-

კავშირებულ თემების განსახილველად;

- სატელეფონო ზარი, ან ტექსტური შეტყობინება, რომლის განხორციელება სასურველია მშობლისთვის პოზიტიური მესიჯის გადასაცემად.
- საფოსტო ყუთი. ეს არის ჯგუფის შესასვლელში მოთავსებული, ინდივიდუალურად თითოეული ოჯახისთვის განკუთვნილი მცირე ზომის ყუთი, სადაც მოთავსებული იქნება მშობლებისთვის განკუთვნილი წერილი მათი შვილის წარმატებების ამსახველი ტექსტით.
- წინადადებების ყუთი, რომელიც კარგი საშუალებაა მშობლების იდეების, შენიშვნებისა და წინადადებების შესაგროვებლად. ყუთი უნდა განთავსდეს ჯგუფის შესასვლელში, თვალსაჩინო ადგილას; მშობლების წერილობითი მესიჯები შეიძლება იყოს ანონიმური.
- წერილი - ეს არის წერილობითი შეტყობინება, რომელიც შეიცავს სასწავლო პროცესთან დაკავშირებულ ზოგად ინფორმაციას, აქტივობებისთვის საჭირო მეორადი რესურსის ჩამონათვალს, ექსკურსიის ადგილისა და განრიგის აღწერას და ა.შ. (ნიმუში იხ. დანართში)

თემატური სწავლება

რას ნიშნავს თემატური სწავლება

თემატური სწავლება არის მეთოდოლოგია, რომელიც გულისხმობს სასწავლო პროგრამის აგებასა და აქტივობების დაგეგმვას კონკრეტული თემების გარშემო. ის ეყრდნობა იმ პრინციპს, რომ ბავშვი უკეთ სწავლობს მაშინ, როცა თავის ცოდნას საკუთარ გამოცდილებასთან აკავშირებს. თემატური

სწავლება გვამღევს განათლებისა და განვითარების სფერო-
ების ინტეგრირების საშუალებას, ამ დროს ბავშვის მეხსი-
ერება ინახავს კონცეფციებს და არა ფაქტებს, ბავშვი თავად
აკეთებს არჩევანს, უვითარდება აზროვნება.

ეს მეთოდიკა გულისხმობს სასწავლო პროცესის დაგეგმ-
ვას ბავშვებისათვის საინტერესო თემების მიხედვით; ყოვე-
ლი თემა გრძელდება 1 ან 2 კვირა და მოიცავს სოციალურ-
ემოციური, მეტყველების, შემეცნებით, შემოქმედებით
და ფიზიკურ აქტივობებს (ხატვა, ძერწვა, სიმღერა, ცეკვა,
როლური და მოძრავი თამაშები, ექსპერიმენტები და მრავა-
ლი სხვა). ამგვარად, თემატური სწავლება უზრუნველყოფს
ბავშვის ყოველმხრივ განვითარებას.

თემატური სწავლების დროს თემა იშლება ქვეთემებად,
ხოლო ქვეთემები - ყოველდღიურ აქტივობებად. თემატური
სწავლების საფეხურებია:

1. თემის არჩევა.
2. პროგრამის დაგეგმვა და განხორციელება;
3. შემაჯამებელი ღონისძიება

პირველ ეტაპზე – თემის შერჩევისას – მასწავლებელმა
უნდა იფიქროს რამდენიმე ასპექტზე: რისი სწავლება უნდა
ბავშვებისთვის, რა უნარების განვითარება უნდა მათთვის,
როგორ დააკავშირებენ ბავშვები მიღებულ ცოდნას რეალურ
ცხოვრებასთან. აგრეთვე უნდა გაითვალისწინოს ბავშვების
განვითარების თავისებურებები და მათი ინტერესები.

მეორე ეტაპზე – პროგრამის დაგეგმვა – მასწავლებელი მო-
იფიქრებს თემასთან დაკავშირებულ აქტივობებს სხვადასვ-

ხა დისციპლინებში, განსაზღვრავს, რომელ აქტივობებს ჩა-
ატარებს მთელ ჯგუფთან ერთად და რომელს - პატარა, 5-6
ბავშვიან ქვეჯგუფებთან, მოამზადებს და შეიტანს შესაბამის
რესურსს ჯგუფის სივრცეში, დაგეგმავს თემასთან დაკავში-
რებულ ექსკურსიებს ან სტუმრის ვიზიტს ჯგუფში.

მესამე ეტაპი – შემაჯამებელი ღონისძიება – შეიძლება იყოს
პრეზენტაცია, რომელზეც ბავშვები გამოფენენ თემაზე მუშა-
ობისას დამზადებულ ნამუშევრებს და მოწვეულ სტუმრებს
უამბობენ სამუშაო პროცესის შესახებ, ასევე შესაძლოა ჩატარ-
დეს თემატური მინი-სპექტაკლი ბავშვების მონაწილეობით,
სადაც ისინი მხოლოდ მსახიობები კი არ იქნებიან, არამედ
თავად მოიფიქრებენ სცენარს, შეარჩევენ მუსიკას, დაამზა-
დებენ კოსტუმებს და ა.შ. შეჯამების კიდეც ერთი ფორმაა
ექსკურსია - თემის დასასრულს ბავშვები შესაძლოა წავიდ-
ნენ ექსკურსიაზე და ნახონ ის, რაზეც მუშაობდნენ კვირის
განმავლობაში.

თემატური სწავლების ერთ-ერთი პრინციპია ბავშვებს ჰქონ-
დეთ საშუალება გააკეთონ არჩევანი, თავად გადაწყვიტონ,
რომელ ცენტრში იმუშავენ, თავად შეარჩიონ მასალა
ნამუშევრების დასამზადებლად და ა.შ.

ჯგუფის სივრცე

თემატური სწავლება ჯგუფის სივრცის საგანგებო მოწყო-
ბას გულისხმობს. უნდა მოხდეს ოთახის დაყოფა პატარა
არეებად, ველებად, სადაც ბავშვებს სხვადასხვა სახის
აქტივობებში ჩართვის საშუალება ექნებათ და, შესაბამი-
სად, სხვადასხვა უნარებს განვითარებენ. ოთახში პატა-

რა სივრცეების (ე.წ. ცენტრების) გარდა, აუცილებელია იყოს ერთი ისეთი ადგილი, სადაც ყველა ბავშვი დაეტევა, ე.წ. ჯგუფური შეხვედრების ადგილი. სასურველია, ამ ადგილას გაიშალოს ხალიჩა. ჯგუფური შეხვედრების ადგილზე ბავშვები და მასწავლებლები ერთად შეიკრიბებიან და ერთმანეთს გასული, ან მიმდინარე დღის მუშაობის შედეგებს გააცნობენ, კითხულებენ წიგნებს, თამაშობენ ჯგუფურ თამაშებს.

ჯგუფში სასურველია იყოს:

- ❖ **ხელოვნების ცენტრი** - ამ ცენტრში ბავშვები შემოქმედებით უნარებს განივითარებენ, ამისათვის მათ უნდა ჰქონდეთ საშუალება მოსინჯონ სხვადასხვა მასალები და ტექნოლოგიები ნამუშევრების (ფერწერული სურათები, ნახატები, კოლაჟები, ქანდაკებები, მაკეტები) შესაქმნელად. ცენტრში საჭირო რესურსებია: ფერადი ფანქრები, გუაშები, აკვარელის საღებავები, სამერწი მასალა (პლასტილინი, თიხა), მაკრატლები, თეთრი და ფერადი ფურცლები; ასევე სხვადასხვა მეორადი და ბუნებრივი მასალა: ღილები, ფერადი ნაჭრები, რკოები, გირჩები, ფოთლები და სხვა.
- ❖ **სამაგიდო თამაშების ცენტრი** მათემატიკური უნარების განვითარებას ემსახურება, აქ ბავშვები ითვლიან, ზომავენ, თამაშობენ სხვადასხვა სახის სამაგიდო თამაშებს. ცენტრში საჭირო რესურსებია: ლოტო, მოზაიკა, ფაზლი, სახაზავები, დასათვლელი საგნები (გირჩები, რკოები, კენჭები, ღილები და სხვა), სხვადასხვა ზომის და ფერის მუყაოს ან პლასტმასის გეომეტრიული ფიგურები და სხვა.

- ❖ **დრამატული თამაშების ცენტრი** - ამ ცენტრში ბავშვებს უნდა ჰქონდეთ საშუალება სხვადასხვა როლში გარდაისახონ და სიუჟეტური თამაშები ითამაშონ. ცენტრში საჭირო რესურსებია: სხვადასხვა პროფესიის და გმირის კოსტიუმები და აქსესუარები, სათამაშო ჭურჭელი, თოჯინები; „ექიმობანას“, „მალაზიობანას“ და მსგავსი თამაშებისთვის საჭირო სათამაშო ატრიბუტიკა, მეორადი ქსოვილები, ძველი ტანსაცმელი და სხვა საოჯახო ნივთები.

- ❖ **კუბურების ცენტრი** - აქ ბავშვს შევთავაზებთ საშუალო და დიდი ზომის კუბურებს, რათა ბავშვებმა შეძლონ კონსტრუირება. ცენტრში საჭირო რესურსებია: სხვადასხვა ზომის კუბურები, მეორადი მუყაოს ყუთები, რომლებიც კუბურების მაგივრობას გაწევს, პატარა მანქანები, ცხოველები (რომლებიც აშენებული კონსტრუქციების ბინადრები გახდებიან) და სხვა.

- ❖ **წიგნიერების ცენტრი** - ეს არის მყუდრო ადგილი, სადაც ბავშვებს აქვთ საშუალება დაათვალიერონ სხვადასხვა წიგნები, განივითარონ წერითი უნარები, მოუსმინონ ზღაპრებს. სასურველია აქ იდოს პატარა ხალიჩა და ბალიშები, ასევე უნდა იყოს მაგიდა და სკამები საწერად. ცენტრში საჭირო რესურსებია: მრავალფეროვანი წიგნები და ჟურნალები, ხელის და თითების თოჯინები, ფლანელის ან მაგნიტური დაფა ფიგურებით, საწერი (ფანქრები, ბურთულიანი კალმები, რვეულები და ქაღალდი) და მოსასმენი (კასეტები, დისკები მოთხრობების, ზღაპრების და ლექსების ჩანაწერებით) მასალები.

- ❖ **აღმოჩენების ცენტრი** არის ადგილი, სადაც ბავშვები

აკვირდებიან და იკვლევენ ცოცხალ და არაცოცხალ ბუნებას. იკვლევენ საგნების ფიზიკურ და ქიმიურ თვისებებს, ატარებენ შესაბამის ექსპერიმენტებს, ცენტრში საჭირო რესურსებია: სასწორი, ლუპა, მაგნიტი, პინცეტები, პიპეტები და სხვა.

ცენტრების გარდა, აუცილებლად უნდა არსებობდეს ადგილი, სადაც მასწავლებელი ჩაატარებს აქტივობებს მსხვილი მოტორიკის განვითარებისათვის (მოძრავი და წესებიანი თამაშები). ეს შეიძლება იყოს ეზო, სპორტული დარბაზი ან უბრალოდ შენობის დერეფანი.

ჯგუფის სივრცის მოწყობისას მასწავლებელმა ყურადღება უნდა მიაქციოს შემდეგს:

- ბავშვების ნამუშევრები კედლებზე ბავშვის თვალის სიმაღლეზე უნდა იყოს გამოფენილი.
- მასალები და აღჭურვილობა ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ყველა ბავშვისთვის, მათ შორის, განსაკუთრებული საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვებისთვის.
- მასალები დალაგებული უნდა იყოს გარკვეული წესის მიხედვით, ისე, რომ ბავშვებმა იცოდნენ, სად იპოვიან საჭირო ნივთს.
- თაროები არ უნდა იყოს გადატვირთული, მათზე უნდა იყოს გრაფიკული ნიშნები იმის საჩვენებლად, თუ სად რა არის მოთავსებული.
- მასალები ლოგიკურად უნდა იყოს ორგანიზებული, მაგალითად, ფანქრები და ფლომასტერები სახატავი ფურცლების გვერდით.
- ჯგუფში გამოფენილი უნდა იყოს დასურათებული განრი-

გი, რათა ბავშვებმა იცოდნენ, რა აქტივობას რა მოსდევს.

- ჯგუფის შესასვლელში მოთავსებული უნდა იყოს ე.წ. „წასვლა-მოსვლის დაფა“, სადაც ბავშვები აღნიშნავენ მოსვლას და წასვლას.
- სასურველია ოთახში შექმნილი იყოს სახლის მსგავსი მყუდრო ატმოსფერო, დეკორატიული ნივთებით, ოთახის მცენარეებით, თევზების აკვარიუმით, მაგიდის გადასაფარებლებითა და ლამაზი ბალიშებით.
- თითოეულ ბავშვს უნდა ჰქონდეს თავისი ყუთი ან კალათა საკუთარი სახელით ან ფოტოთი - პირადი ნივთების შესანახად.
- სასურველია ჯგუფში გამოიფინოს ბავშვების ფოტოები თავის ოჯახებთან ერთად.
- ოთახში უნდა იყოს პატარა, წყნარი ადგილები, სადაც შეიძლება ითამაშოს ერთმა ან ორმა ბავშვმა.
- ყოველდღიური მორიგეობის სია გაფორმებული უნდა იყოს გრაფიკულად ისე, რომ ბავშვებმა შეძლონ საკუთარი თავისა და მოვალეობების ამოცნობა (ეს შეიძლება იყოს ნახატი, ფოტო, წარწერა).

როგორ გავანაწილოთ ბავშვები ცენტრებში

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ჯგუფის სივრცე დაყოფილია ცენტრებად. ბავშვების ცენტრებში განაწილებისას მთავარია დავიცვათ ძირითადი პრინციპი - მივცეთ მათ არჩევანის თავისუფლება ცენტრის შერჩევისას. თითოეულ ცენტრში ერთ ჯერზე 5-6 ბავშვზე მეტი არ უნდა შევიდეს.

ცენტრებში განაწილება შესაძლებელია სხვადასხვანაირად მოხდეს. თუ მასწავლებელი გამოუცდელია, თავ-

დაპირველად შესაძლებელია მოსინჯოს სიის შედგენა. რას ნიშნავს ეს? მასწავლებელი ჯგუფურ შეხვედრაზე ბავშვებს აცნობს, თუ რომელ ცენტრში რა აქტივობა ჩატარდება, და ბავშვები „ეწერებიან“ ცენტრებში, ანუ მასწავლებელი ფურცელზე ინიშნავს, თუ რომელ ბავშვს სად უნდა შესვლა.

გააკეთეთ დაფა, რომელზეც ბავშვები აღნიშნავენ ჯგუფში მოსვლას და წასვლას. „წასვლა–მოსვლის დაფა“ გააფორმეთ ისე, რომ ბავშვებისთვის სახალისო და მიმზიდველი იყოს. მაგალითად, დააწერეთ ბავშვების სახელები ფერადი ქაღალდისგან გამოჭრილ თევზებს, და მოსვლისას ყოველი ბავშვი თვითონ მიამაგრებს საკუთარ თევზს მუყაოს აკვარიუმს, ხოლო წასვლისას ამოიღებს აკვარიუმიდან. თევზებისა და აკვარიუმის მაგივრად შეგიძლიათ გამოიყენოთ ქაღალდის ყვავილები და მდელის სურათი, ან ფოთლები და ხე. აგრეთვე შეიძლება გამოვიყენოთ ბავშვების ფოტოები და მატარებლის ან სახლის გამოსახულება.

ცენტრებში განაწილების კიდევ ერთი მეთოდია „ბარათების“ მეთოდი. თითოეული ცენტრის შესასვლელთან ჩამოკიდებულია ჯიბაკებიანი დაფა, სადაც მოთავსებულია ცენტრში შესასვლელი ბარათები. მას შემდეგ, რაც შეიტყობენ დღის თემას, ბავშვები თავად გადასწავნიან ცენტრებში, ამოიღებენ ბარათს ჯიბაკიდან და ისე შედიან სამუშაოდ, ხოლო მუშაობის დასრულების შემდეგ გამოდიან ცენტრიდან და ბარათს ისევ ჯიბაკში ათავსებენ. თუ ჯიბაკები ცარიელია, ეს

ნიშნავს, რომ ცენტრში შესვლა შეუძლებელია, რადგან ყველა ადგილი დაკავებულია.

ყურადღება უნდა მივაქციოთ შემდეგს: აუცილებელი არ არის ყველა ბავშვმა „მოიაროს“ ყველა ცენტრი ერთი დღის განმავლობაში, მთავარია თემაზე მუშაობის პერიოდში ბავშვმა ყველა ცენტრში მოსინჯოს ძალები. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ ბავშვი სისტემატიურად მხოლოდ ერთ ცენტრს ირჩევს, იგი უნდა წავახალისოთ, რომ სხვა ცენტრებშიც სცადოს მუშაობა, თუმცა არჩევანის უფლება მაინც მხოლოდ ბავშვზეა, საბოლოო სიტყვა მას ეკუთვნის.

თუ ჯგუფის ბავშვების უმრავლესობა ძირითადად ერთ რომელიმე ცენტრს ირჩევს და სხვა ცენტრებში შესვლაზე უარს ამბობს, მასწავლებელი უნდა დაფიქრდეს, ხომ არ არის ცენტრში მასალების სიმწირე, ან იქ ჩატარებული აქტივობები ხომ არ არის უინტერესო და მოსაწყენი. საკითხის გაანალიზების შემდეგ მან შესაბამისი ცვლილებები უნდა შეიტანოს მოცემულ ცენტრში.

ეზოს აქტივობები

ეზოს სივრცის სწორად ათვისება სასწავლო პროცესის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია. იმის გათვალისწინებით, რომ ეზო ყოველდღიური განრიგის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია, აუცილებელია ეზოს სრულფასოვნად გამოყენება. როგორ უნდა მოვახერხოთ ეს? რა სახის აქტივობები უნდა ჩატარდეს ეზოში? მნიშვნელოვანი წილი, რა თქმა უნდა, ფიზიკურ აქტივობებზე მოდის, სწორედ ეზოში უნდა ჰქონდეთ ბავშვებს იმის საშუალება,

რომ ჩაერთონ სხვადასხვა მოძრავ თამაშებში, განივითარონ მსხვილი მოტორიკა. არ არის აუცილებელი ეს თამაშები იყოს თემასთან დაკავშირებული, შეიძლება ეს იყოს ე.წ. წესებიანი, სპორტული თამაშები. თუმცა ეზოში ასეთივე წარმატებით შესაძლოა ჩატარდეს შემდეგი აქტივობები: ფუნქციური თამაში (კვლევა, ცდები და დაკვირვება), დრამატული (როლური) თამაში, კონსტრუქციული თამაში (აშენება სხვადასხვა მასალით).

ეზოში მოსახერხებელია სხვადასხვა სენსორული აქტივობების ჩატარება (ქვიშითა და წყლით მანიპულირება), რაც ასე მნიშვნელოვანია სკოლამდელ ასაკში. სასურველია ეზოში ბავშვებს ჰქონდეთ საშუალება დაამუშავონ მიწა, დათესონ მცენარეები და მოუარონ მათ.

კარგი იქნება, თუ წინასწარ დაამზადებთ ე.წ. საქმიანობების სკივრებს ეზოში გასატანად. ეს არის მუყაოს, ან ხის ყუთები, სადაც მოთავსებულია კონკრეტული საქმიანობისთვის განკუთვნილი ნივთები, მაგალითად:

- **პიკნიკის სკივრი** - დასაფენი, ქოლგა, მეტალის ან ერთჯერადი ჭურჭელი.
- **სარეცხის სკივრი** - საპონი, ჯამები, სარეცხის თოკი და სარჭები.
- **სახატავი სკივრი** - დაფები, ფურცლები, ფანქრები, საღებავები, ფუნჯები.
- **საქვიშეს სკივრი** - საქვიშის აღჭურვილობა, წყლის ჭურჭელი.
- **ბოსტნის სკივრი** - სარწყავები, პატარა ნიჩბები და ფოცხები, ხელთათმანები, აბრები, თესვები.

- **ხეზე სამუშაო სკივრი** - ხის ნაჭრები, ლურსმნები და ჩაქურჩები, სახვრეტელა, ხის წებო.

იმის მიხედვით თუ რა არის დაგეგმილი ეზოში, ბავშვები გაიტანენ შესაბამის სკივრს. ერთკვირიანი პროგრამის დაგეგმვისას მასწავლებელს უნდა ახსოვდეს, რომ ეზოში შეიძლება ნებისმიერი აქტივობის ჩატარება, იქნება ეს მუსიკა და მოძრაობა, ხელოვნება, დრამატული თამაშები, წიგნების კითხვა თუ დაკვირვება და კვლევა. კარგ ამინდში მთლიანი სასწავლო პროცესის ეზოში გადატანა არის შესაძლებელი.

როგორ ნაშუაობით გავშვებ სიბნელებს?

- ყურადღებით აირჩიეთ წიგნი.
- წინასწარ წაიკითხეთ და გაივარჯიშეთ ხმამაღლა კითხვაში.
- კითხვის დაწყებამდე დარწმუნდით, რომ ყველა ბავშვი კომფორტულად ზის და ხედავს სურათებს.
- გამოიყენეთ ექსპრესიული კითხვის ტექნიკა: ხმის შეცვლა, შესტები.
- მიეცით ბავშვებს დრო გაიაზრონ მოსმენილი.
- აჩვენეთ ილუსტრაციები.
- პერიოდულად გააყოლეთ თითო ნაბეჭდს.
- ჩართეთ ბავშვები კითხვის პროცესში შეკითხვების დასმით.
- წაკითხვის შემდეგ მოათავსეთ წიგნი წიგნიერების კუთხეში, რომ ბავშვებმა თვითონ დაათვალიერონ.

წლიური გეგმა

წლის გეგმის შესადგენად მასწავლებელმა კარგად უნდა იცოდეს, რა ცოდნის გადაცემას აპირებს ბავშვებისათვის და რა უნარები უნდა რომ განუვითაროს ამ წლის განმავლობაში. ამაში მას დაეხმარება მოცემული პროგრამის მესამე ნაწილი, სადაც მისაღწევი (სასურველი) შედეგები დაჯგუფებულია ბავშვის განვითარების სფეროების მიხედვით, და თან ახლავს შესაბამისი ინდიკატორები, რაც მასწავლებელს დაეხმარება აქტივობების დაგეგმვაში და შედეგების შეფასებაში.

მასწავლებელმა უნდა იფიქროს, რა თემები შეარჩიოს დასახული მიზნების მისაღწევად. შერჩეული თემები საინტერესო უნდა იყოს ბავშვებისათვის და იძლეოდეს სახალისო აქტივობების მოფიქრების საშუალებას. თემის ხანგრძლივობა დამოკიდებულია მის შინაარსზე და იმაზე, თუ რამდენად მრავალფეროვან და საინტერესო აქტივობებს დაგეგმავს მასწავლებელი ამ თემის ფარგლებში. შესაბამისად, ზოგიერთი თემა არის მოკლევადიანი და შეიძლება მხოლოდ 1-2 დღით შემოიფარგლოს (მაგ., დედის დღე), ზოგიერთი კი – უფრო მასშტაბურია და შესაძლოა ორი კვირამდეც გაგრძელდეს. მასწავლებელი თავად უნდა მიხვდეს, კვლავ აქტუალურია თუ არა თემა ბავშვებისთვის, ხომ არ დაკარგეს მათ ინტერესი.

როგორც ვთქვით, პროგრამის მესამე ნაწილში მოყვანილია ის შედეგები, რომელსაც სასურველია მიაღწიოს 5-6 წლის ბავშვმა სასწავლო წლის ბოლოსთვის, ანუ სკოლაში შესვლის დროისთვის. ბუნებრი-

ვია, ეს შედეგები არ მიიღწევა ერთ დღეში, ან თუნდაც ერთ კვირაში. ამიტომ წლის გეგმაში უნდა ჩაიდოს აქტივობების მიმდევრობა, რომელიც თანდათან (ეტაპობრივად) მიგვიყვანს დასახულ მიზნამდე. აქ მნიშვნელოვანია არ გადავახტეთ შუალედურ ეტაპებს.

მაგალითად, ჯერ უნდა ვასწავლოთ ბავშვს მაკრატლის ხმარება, და მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება დავისახოთ მიზნად კონტურის მიხედვით გამოჭრის სწავლება, რაც არის მისაღწევი შედეგი ფიზიკური განვითარების სფეროში.

მეორე მაგალითი. ერთ-ერთი მისაღწევი შედეგი შემეცნების სფეროში პორმულირებულია შემდეგნაირად:

ბავშვი ასრულებს მათემატიკურ გარდაქმნებს (მიმატება-გამოკლებას 10-ის ფარგლებში) ყოველდღიურ აქტივობაში სათამაშოებისა და მონეტების გამოყენებით (მაგ., „მე მივეცი გიას ერთი კუბურა. მას ახლა ორი აქვს“).

ცხადია, არ აქვს აზრი ამ შედეგის მისაღწევად აქტივობების დაგეგმვას, თუ ბავშვებმა ჯერ არ ისწავლეს საგნების დათვლა.

მასწავლებელი თემების შერჩევის პროცესში აუცილებლად ისახავს ე.წ. „ოპერატიულ“, ანუ შუალედურ ეტაპზე მისაღწევ მიზნებს. ამაში მას დაეხმარება ბავშვების უახლოესი განვითარების ზონის ცოდნა - ოპერატიული მიზნები ყოველთვის ამ ზონიდან უნდა იყოს აღებული.

ნაწილი III

სწავლისა და განვითარების სფეროები, შედეგები და ინდიკატორები

ზემოთ ვისაუბრეთ იმაზე, თუ როგორ უნდა ვიმუშაოთ ბავშვებთან. ამ თავში განვიხილოთ, რა გვინდა ვასწავლოთ მათ და რა უნარები განუვითაროთ. პროგრამის სტრუქტურირება ბავშვის განვითარების სფეროების მიხედვით დაგვეხმარება თვალსაჩინოდ დავინახოთ მისაღწევი შედეგები და უფრო მარტივად დავგეგმოთ სასწავლო პროცესი. ამავე დროს მნიშვნელოვანია გვახსოვდეს, რომ ბავშვის განვითარების სფეროების ამგვარი დაყოფა დიდწილად პირობითია, ამ სფეროებს შორის არ არსებობს მკვეთრი საზღვარი. რეალურად მასწავლებლის მიერ დაგეგმილი ნებისმიერი აქტივობა ერთდროულად რამდენიმე სფეროს მოიცავს.

ბავშვის განვითარების სფეროები და გამჭოლი მიმართულებები.

სასწავლო-სააღმზრდელო პროცესის დაგეგმვისათვის აუცილებელია გვესმოდეს, რა შედეგს გვინდა მივაღწიოთ, უნდა გვეკონდეს მიზანი, რომლისკენაც მივდივართ. არ არის საკმარისი ჩვენს მიერ მოფიქრებული თემები და აქტივობები იყოს საინტერესო და სახალისო, საჭიროა, ეს თემები აგრეთვე ემსახურებოდეს იმ მიზნებს, რომელიც გვაქვს დასახული. მკაფიოდ უნდა ვიცოდეთ, რა შედეგებზე გვინდა გასვლა, რა ახალ ცოდნასა და უნარებს იძენს ბავშვი ამა თუ იმ თემის განხორციელების შედეგად, რომელი უნარების განვითარებას უნდა ემსახურებოდეს მომდევნო თემა, და, ბოლოს, რა შედეგს გვინდა მივაღწიოთ ხუთი წლისათვის, რა ცოდნითა და უნარებით გადავა ბავშვი სასკოლო მზაობის ჯგუფში.

ჩვენი პროგრამა ეყრდნობა ბავშვის სწავლისა და განვითარების სტანდარტს, რომელიც შემუშავდა 2016 წელს გაეროს ბავშთა ფონდის UNICEF ხელშეწყობით. ამ სტანდარტში წარმოდგენილია ის უნარ-ჩვევები და ცოდნა, რომელსაც უნდა ფლობდეს ბავშვი დაბადებიდან 5 წლის ასაკამდე. ჩვენ გამოვიყენებთ ამ სტანდარტის იმ ნაწილს, რომელიც 2,5 – 5 წლის ასაკის ბავშვებისთვის არის განკუთვნილი.

ბავშვის სწავლისა და განვითარების სტანდარტში ბავშვის განვითარება პირობითად დაყოფილია ორ ჯგუფად: განვითარების სფეროებად და გამჭოლ მიმართულებებად.

ბავშვის განვითარების სფეროებია:

1. ფიზიკური და სენსორული განვითარება
2. სოციალურ-ემოციური განვითარება
3. კომუნიკაციური უნარების, ენისა და მეტყველების განვითარება
4. შემეცნებითი განვითარება
5. დამოუკიდებლობა და ადაპტური ქცევის განვითარება

ხოლო გამჭოლი მიმართულებებია:

6. ხელოვნება

- * ხაზი, ფერი და ფორმა
- * დრამა, მოძრაობა და ნოტები

7. წიგნიერება

- * სიტყვები და აზრები

8. მეცნიერება

- * მე და ჯანსაღი ცხოვრება
- * დედამიწა და გარემო
- * სხეული და მოვლენები
- * ადამიანი და მსოფლიო
- * რიცხვები და სიდიდეები
- * ადამიანები და მანქანები

ორივე ჯგუფის თითოეული სტანდარტი დაშლილია შესაბამის კატეგორიებად. სტანდარტი წარმოადგენს ბავშვისთვის მისაღწევ შედეგს, ხოლო კატეგორია არის სტანდარტის უფრო ვიწრო ერთეული, რომელიც გულისხმობს ერთ კონკრეტულ უნარს ან კომპეტენციას. თითოეული კატეგორიისთვის მოცემულია შესაბამისი ინდიკატორები. ინდიკატორი წარმოადგენს ერთ კონკრეტულ ქმედებას/ქცევას, რომელსაც ბავშვი ავლენს კონკრეტული უნარის დაუფლების/ქონის დროს. ანუ, ინდიკატორის მეშვეობით ჩვენ თვალსაჩინოდ ვხედავთ, მიღწეულია თუ არა სასურველი შედეგი. ინდიკატორები მოცემულია კონტინუუმის სახით (მარტივიდან რთულისკენ).

ქვემოთ მოყვანილი ცხრილი აღწერს სტანდარტის თითოეული ნაწილის სქემას:

I. სფერო/მიმართულება

სტანდარტი 1.1.

კატეგორია		ინდიკატორი	ინდიკატორი	ინდიკატორი
კატეგორია	ინდიკატორი	ინდიკატორი		
კატეგორია	ინდიკატორი	ინდიკატორი	ინდიკატორი	ინდიკატორი

ასეთი განლაგება თვალსაჩინო და მოსახერხებელია, და აძლევს მასწავლებელს საშუალებას ადვილად გამოიყენოს სტანდარტები თავის ყოველდღიურ საქმიანობაში.

როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, განვითარების სფეროებად და გამჭოლ მიმართულებებად დაყოფა პირობითია, ორივე ეს ნაწილი ერთმანეთზე მნიშვნელოვნად არის გადაჯაჭვული და მათი ცალმხრივი განვითარება შეუძლებელია. მიმართულებების სტანდარტები განვითარების სფეროების გამჭოლია და ხშირად რამდენიმე განვითარების სფეროს მოიცავს, თითოეული მათგანის კატეგორიებში მოცემული ინდიკატორები აერთიანებს სხვადასხვა უნარებს.

გასათვალისწინებელია, რომ მოყვანილი შედეგები საორიენტაციო ხასიათისაა და მათი გამოყენება უნდა მოხდეს არა ბავშვების კატეგორიზებისთვის (მაგალითად, „სუსტია მათემატიკურ უნარებში“, ან „ვერ მეგობრობს თანატოლებთან“), არამედ ყოველდღიური საქმიანობის ისე წარმართვისთვის, რომ თითოეულ ბავშვს, მისი სურვილებიდან, უნარებიდან და შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, მიეცეს მრავალფეროვან აქტივობებში მონაწილეობისა და მრავალმხრივი განვითარების საშუალება.

განვითარების სფეროები

I. ფიზიკური და სენსორული განვითარება

სტანდარტი 1.1.

ბავშვი აკონტროლებს სხეულის მოძრაობას, მოძრაობს მიზანმიმართულად, კოორდინირებულად და ინარჩუნებს წონასწორობას.¹

დგომა	ბურთს ფეხს ურტყამს.	ერთი წამის განმავლობაში დამოუკიდებლად დგება ცალ ფეხზე.	იცავს წონასწორობას ცალ ფეხზე დგომისას ხელებით წელზე.	ფეხს ურტყამს მისი მიმართულებით მოძრავ დიდი ზომის ბურთს.	ზურგზე წოლის შემდეგ ადგომისას წონასწორობას არ კარგავს
ფეხით გადაადგილება	სიარული	თამაშის მიზნით დადის ფეხის წვერებზე.	თავს არიდებს დაბრკოლებებს (მაგ., გვერდს უვლის ან გადააბიჯებს).	დადის 6 მეტრი დიამეტრის წრეზე.	სიარულის დროს თან დააქვს დიდი ზომის ნივთები, რომლებიც იატაკის მხედველობას უბლოკავს.
	სირბილი	დარბის ფეხის წვერებზე.	სირბილისას კუთხეებში მკვეთრად უხვევს.	სირბილისას მიმართულებას იცვლის გაჩერების გარეშე.	დარბის „ჭენებ-ჭენებით“.
	კიბეზე ასვლა-ჩასვლა	კიბეზე ადის ფეხის მონაცვლეობით, მზრუნველის ან კიბის მოაჯირის დახმარებით.	კიბეზე ჩამოდის ფეხის მონაცვლეობით.	კიბეებზე ადის დამოუკიდებლად, ფეხის მონაცვლეობით.	კიბეზე ფეხის მონაცვლეობით დამოუკიდებლად, მოაჯირის გამოუყენებლად ჩამოდის.

ველოსიპედი	სამთვლიან ველოსიპედს ატარებს სატერფულების ალტერნატიულად გამოყენებით.		სამთვლიან ველოსიპედს ატარებს დაბრკოლებებში, უხვევს, აჩერებს და ძრავს.		
ხტომა	ახტება დაბალ დაბრკოლებას.	ხტება კიბის ქვედა საფეხურიდან.	აბამს ნახტომებს ორივე ფეხით ხტომისას.	ხტება ადგილზე ფეხის მონაცვლეობით.	წინ ხტება დაუხმარებლად (რომელიმე ფეხი წამყვანია).
ძრომიანი	სავარჯიშო კიბეზე მიძვრება და ხტება ქვედა საფეხურიდან		კოტრილობს წინ მიმართულებით.	ძელზე ხელების მოჭიდებით ეკიდება.	
სროლა და დაჭერა	გაჩერებულ მდგომარეობაში მყოფი მკერდზე მიკრობით იჭერს დიდი ზომის ბურთს.		იატაკს ურტყამს დიდი ზომის ბურთს და ასხლეტილს იჭერს.	ბურთს ისვრის თავზე გადატარებით.	

სტანდარტი 1.2.

ბავშვი აკონტროლებს და კოორდინირებულად იყენებს სხეულის წვრილ კუნთებს.

საგნებით მანკულირება	ჩაჭიდება	ფანქარს იჭერს შუა თითზე დაყრდნობით, ცერა და საჩვენებელ თითებს შორის.			
	ხელის მიწვდენა	ხსნის პატარა შეფუთულ ნივთს.	ფანქარს ავლებს შიგნიდან ამოჭრილ ფორმებს.	ერთმანეთზე ამაგრებს ხრახნიან საგნებს.	
	კუბურები და ფაზელი	3 კუბურით აშენებს ხიდს (ნიმუშის მიხედვით).	აწყობს მარტივ ფაზლს (სამნაწილიან სწორ ხაზს ან ჩასასმელ ფაზლს).	დემოსტრირების შემდეგ იმეორებს ორგანოზომილებიან კონსტრუქციებს.	აწყობს მარტივ სურათს, ან 8-10 ნაწილისაგან შემდგარ ფაზლსა და მოზაიკას.
	მაკრატელი	ჭრის სწორ ხაზზე, ჩაჭრის განცალკევებული მოძრაობებით.	ნახაზის მიხედვით ჭრის წრეებსა და დაკლაკნილ ხაზებს.	დამოუკიდებლად გამოჭრის პატარა ოთხკუთხედებსა და სამკუთხედებს.	მათ ძირითად ფორმაზე დაყრდნობით (ძირითადი ფორმა შემოხაზულია სქელი ხაზით) შეუძლია სურათების ამოჭრა.

თვალის და ხელის კოორდინაცია	წერა	ხატავს პირველ განზრახულ მონახაზს ან სპონტანურ ფორმებს (თითქოს ნახატს ხატავდეს ან წერდეს).	წრეს ხატავს ფანქრით, ძერწავს და იხატავს.	ფანქრით ხატავს ოთხკუთხედს, ძერწავს და იხატავს.	დომინანტური ხელით შეუძლია მეორე ხელის ირგვლივ კონტურის შემოვლება.
	მძივები	თოკზე ასხამს საშუალო ზომის მძივებს.	თოკზე აცვამს პატარა ზომის მძივებს, კუბურებს, ცილინდრებს მარტივი ფორმის პატერნის მიხედვით.	პატარა მძივებს აცვამს ფერისა და ფორმის პატერნის დაცვით.	

სტანდარტი 1.3.

ბავშვი გრძნობათა ორგანოებს (მხედველობას, სმენას, შეხებას, გემოვნებას, ყნოსვას) საკუთარი მოძრაობის გასაკონტროლებლად გამოიყენებს.

სმენა და მხედველობა	სიამოვნებს, წიგნს რომ უკითხავენ და დამოუკიდებლად ათვალიერებს.		ხმოვან სიგნალებზე შესაბამისად რეაგირებს (ზარის დარეკვაზე კარისკენ მირბის).			
შეხება და გემო	ნაცნობ ნივთებს შეხებით ცნობს.	მსგავს საგნებს: ცხელს/ცივს, სველს/მშრალს, აწყვილებს ან არჩევს ტაქტილური შეხებით.	მსგავს საგნებს: პრი-ალას/ხორკლიანს; წებოვანს/არა წებოვანს; გრძელს/მოკლეს, აწყვილებს ან არჩევს ტაქტილური შეხებით.	მსგავს საგნებს: მკვრივს/რბილს, წვრილი/მსხვილი, აწყვილებს ან არჩევს ტაქტილური შეხებით.	მსგავს საგნებს: წრიულ, სამკუთხედისა და ოთხკუთხედის ფორმას, ასევე მსუბუქსა და მძიმეს, წყვილებს ან არჩევს ტაქტილური შეხებით.	ნივთებს ამოიცნობს შეხებით.

ყნოსვა	ყნოსვის შეგრძნებას იყენებს საგნების და მასალის იდენტიფიკაციისა და დიფერენცირებისთვის.	
კინესთე-ტიკა	სივრცეში კოორდინირებულად, დაბრკოლებების გადალახვით გადაადგილდება (მაგ., შემოუვლის მაგიდას ან რაიმე სხვა საგანს, თუ ეს საგანი მას გზაზე ეღობება).	უსმენს მუსიკას და ცდილობს მის რიტმში მოძრაობას.

II. სოციალურ-ემოციური განვითარება

სტანდარტი 2.1;

ბავშვი ამჟღავნებს ცოდნას და რწმენას საკუთარი თავისა და შესაძლებლობების მიმართ.

მიჯაჭვულობა	საყვარელი ადამიანების მიმართ მესაკუთრის დამოკიდებულება აქვს (მაგ., სიტყვიერად გამოხატავს „ჩემი დედიკო“).	გამოხატავს მზაობას მონაწილეობა მიიღოს და დაკავდეს ახალი საქმიანობებით (ცდისა და შეცდომის მეთოდით).	ასრულებს ინსტრუქციას და ემორჩილება ავტორიტეტულ ფიგურას (მაგ., მშობელს, აღმზრდელ-პედაგოგს, აღმზრდელს, ძიძას და სხვ.).	საქმიანობს ახალგაცნობილი ადამიანის თანდასწრებით ან მასთან ერთად.	დამოუკიდებლად ცდის ახალ საქმიანობებს.
	ნაცნობ გარემოში იოლად ეგუება მზრუნველთან განშორებას	ახლობელ მზრუნველებს ძლიერი შფოთვის გამოუმჟღავნებლად შორდება.			

თვით-იდენტობა	იცის საკუთარი, ოჯახის წევრების, აღმზრდელებისა და რამდენიმე თანატოლის სახელი.	საკუთარ თავს სახელითა და გვარით მოიხსენიებს.	აღწერს საკუთარ ძირითად ფიზიკურ მახასიათებლებს (გარეგნობას).	იცის იმ ადგილის სახელი (ქალაქი, სოფელი), სადაც ცხოვრობს.	აღწერს ოჯახს და ესმის, რომ მისი წევრები გარკვეულ ერთობას ქმნიან.	საკუთარ თავს ახასიათებს, როგორც მთლიან პიროვნებას, რომელსაც აქვს აზრები, სხეული და შეგრძნებები.
ინიციატივა	აკეთებს არჩევანს, რატანსაცემელი ჩაიცვას, რა ითამაშოს.	ირჩევს ინდივიდუალურ საქმიანობას (მაგალითად, ხატავს ან თავსატეხს აწყობს).	მზრუნველს აძლევს საშუალებას, რომ ამოცანის შესრულებაში დაეხმაროს.	მზრუნველს სთხოვს დახმარებას.		
კომპეტენტურობა	აღიარებს საკუთარ მიღწევებს. გამოხატავს სიხარულს და უზიარებს სხვებს (მაგ., მზრუნველს აჩვენებს შესრულებულ ნამუშევარს-„შეხედე, რა გავაკეთე“).	ცდილობს იზრუნოს საკუთარ თავზე.	ცდის და ამოწმებს საკუთარ თავს, შესწევს თუ არა უნარი ახალი მოქმედებების განსახორციელებლად, ასევე იქცევა შეზღუდვების მიმართ, აინტერესებს და ცდილობს გაარკვიოს, სად გადის მისი შესაძლებლობების ზღვარი.	გამოხატავს სიხარულს ახალი უნარ-ჩვევის დაუფლების გამო (მაგ., ამბობს: „უკვე შემიძლია ჩემით ვიქანაო საქანელაზე!“).	ამჟღავნებს თავისი შესაძლებლობების ცოდნას (მაგ., ამბობს: „მე შემიძლია სასრი-ალოს წვერზე ავცოცდე“)	სიფრთხილეს იჩენს საგნებით მანიპულირებისას, კარგად ესმის მათი დანიშნულება და იცის გამოყენება.

სტანდარტი 2.2;

ბავშვი ამჟღავნებს ემოციურ კომპეტენციებს.

ემოციების გაგება	ამჩნევს და ასახელებს სხვების ემოციებს (მაგ., სიხარულს, შიშს, მოწყენილობას).	ამჟღავნებს ცნობისმოყვარეობას, როდესაც სხვა ბავშვი ნაწყენია.	სხვების განცდების სწორად გაგებისა და შესაბამისად გამოხმაურებისთვის იყენებს დრამატულ თამაშს.	აღწერს შემთხვევას, როდესაც მისმა ქცევამ სხვისი ემოცია განაპირობა (მაგ., ლუკას ეწყინა, როდესაც უარი ვუთხარი დაჭერობანას თამაშზე).	
ემოციების გამოხატვა	ასახელებს რამდენიმე გრძნობას, როგორცაა: სიხარული, წყენა, შიში.	თავის მსჯელობასა და გამოხატულ ემოციას სახის გამომეტყველებას უსადაგებს.		ასახელებს და საუბრობს საკუთარი გრძნობებისა და განცდების შესახებ.	
ემოციების და ქცევის მართვა	ეძებს მზრუნველის მხარდაჭერას და ყურადღებას, როდესაც ძლიერი ემოციები იპყრობს.	არ აფრთხობს დღის განრიგში ცვლილებები და ამის გამო არ ჭირვეულობს.	ძლიერ ემოციებს (გაბრაზებას, წყენას) კონსტრუქციულად გამოხატავს.	ასახელებს საკუთარ ემოციებს და მზრუნველის მცირე დახმარებით ცდილობს საკუთარი თავის გაკონტროლებას.	ძლიერი განცდების შემდეგ ცდილობს დაწყნარებას და უარს არ ამბობს მზრუნველის დახმარებაზე.

იმპულსების და ქცევის მართვა	იწყებს იმპულსების კონტროლს (მაგ., ამბობს - „არა“, როდესაც უწვდინან აკრძალულ ნივთებს. ცდილობს თავი შეიკავოს და ფეხი არ დაადგას იატაკზე დაგდებულ წიგნს).	რადგან დღის განრიგი მეორდება, იცის რა იქნება შემდეგ.	ჯგუფური საქმიანობის დროს თავის რიგს ელოდება (იცავს რიგითობას, ამჟღავნებს მოთმინების უნარს).	იცავს წესებს მზრუნველის მიერ ორგანიზებულ თავის რიგს. მაშში და ელოდება თავის რიგს.	მზრუნველის ხელმძღვანელობით, უმტკივნეულოდ გადადის ერთი მოქმედებიდან მეორეზე და გარემოების შესაბამისად იქცევა.
-----------------------------	--	--	---	---	--

სტანდარტი 2.3;

ბავშვი ავლენს პროსოციალურ ქცევას.

სოციალური მოლოდინები და ნორმები	იცის, რომ „ცუდ ქცევას“ მზრუნველისაგან უარყოფითი რეაქცია მოჰყვება.	თანატოლებს სათამაშოებსა და სხვა საგნებს მზრუნველის დახმარებით უყოფს და უნაწილებს.	ავლენს, რომ მისთვის გასაგებია კავშირი ორ მოქმედებას შორის.	სხვებისგანაც მოითხოვს წესების დაცვას (მაგ., დედამ ჩვეულ ადგილას დადოს სათამაშო).	აღწერს სხვა ბავშვის კარგ საქციელს.	საკუთარ ქცევას სხვადასხვა გარემოს უსადაგებს (მაგ., მუზეუმი, სათამაშო მოედანი თუ ტრანსპორტი).
---------------------------------	---	---	--	--	------------------------------------	--

<p>ურთიერთობა</p>	<p>მზრუნველს ესაუბრება ახლახან დასრულებული საქმიანობის შესახებ.</p>	<p>ჰბაძავს მზრუნველის ქცევას (მაგ., წიგნს „კითხულობს“ იმ მზრუნველთან ერთად, რომელიც უკითხავს).</p>	<p>არჩევს დამოკიდებულებას - „მომწონს – არ მომწონს“ და შეუძლია მიზეზის ახსნა.</p>	<p>ინფორმაციის მისაღებად ხშირად უსვამს კითხვებს უფროსს.</p>	<p>გამოხატავს საკუთარ აზრსა და მოლოდინს.</p>	<p>ემორჩილება მზრუნველის მითითებებს და მისგან იღებს რჩევებს.</p>
<p>სოციალური თამაში</p>	<p>ზოგჯერ განცალკევდება მზრუნველისაგან მეგობართან სათამაშოდ.</p>	<p>დრამატული თამაშის დროს ირგებს სხვადასხვა როლს (მაგ., სახლობანას თამაშისას შეიძლება იყოს დედა, მამა, შვილი, მძღოლი, ძაღლი და ა.შ.).</p>	<p>სხვა ბავშვებთან ერთობლივი თამაშის წამომწყებია, ამჟღავნებს, რომ სიამოვნებს მათთან თამაში.</p>	<p>ერთ ბავშვთან მაინც ინარჩუნებს მეგობრულ ურთიერთობას.</p>	<p>იცავს თამაშის წესებს (მაგ., რიგითობას თამაშის დროს).</p>	<p>უერთდება სხვადასხვა თამაშით დაკავებული ბავშვების ჯგუფს.</p>

კონფლიქტის მოგვარება	ემორჩილება მზრუნველის ჩარევას, სათამაშოების გამო წარმოქმნილი დავის დროს, რაც დავის, უთანხმოების მოლაპარაკების გზით მოგვარებას გულისხმობს.	მზრუნველის დახმარებით, ურთიერთობს სხვა ბავშვებთან კონფლიქტის მოსაგვარებლად.	მზრუნველის ყურადღებას ამახვილებს პრობლემურ სიტუაციაზე და მისი დახმარებით აწარმოებს, მართავს მოლაპარაკებას სხვა ბავშვებთან პრობლემის გადასაჭრელად.	პრობლემის გადასაჭრელად იყენებს მარტივ და განსხვავებულ სტრატეგიებს (მაგ., ითხოვს მზრუნველის დახმარებას, როდესაც მას არ რთავენ ნებას ითამაშოს ან ხელს უშლიან თამაშში).	ხსნის საკუთარ პოზიციას.
----------------------	---	---	---	--	-------------------------

III. კომუნიკაციური უნარების, ენისა და მეტყველების განვითარება

სტანდარტი 3.1.

ბავშვი ავლენს მოსმენის უნარს და გებულობს მოსმენილის მნიშვნელობას (რეცეპტული მეტყველება).

სიტყვების მნიშვნელობა	ესმის ყველა ძირითადი ზმნის, უმრავლესი ძირითადი ზედსართავის, ზოგიერთი წინდებულის/თანდებულის მნიშვნელობა.	ესმის სივრცითი მიმართებების გამომხატველი სიტყვებისა და თანდებულების მნიშვნელობა (მაგ., შიგნით, გარეთ, ზემოდან, ქვეშ).	ესმის პასიური წინადადებები (მაგ., სათამაშო გატყდა, საუზმე მზადაა).	განმარტავს სიტყვებს.	კითხულობს ახალი და უცნობი სიტყვების მნიშვნელობას.
	ესმის რამდენიმე ასეული სიტყვის მნიშვნელობა.			ესმის 1500-ზე მეტი სიტყვის მნიშვნელობა.	

ინსტრუქციები	ასრულებს ორსაფეხურიან ინსტრუქციას, რომელშიც მოქმედებები შეიძლება არ უკავშირდებოდეს ერთმანეთს (მაგ., „თუ შეიძლება, აალაგე შენი სათამაშოები და მერე ფეხსაცმელი ჩაიცვი!“).	თანმიმდებრულად ასრულებს ლოგიკურად დაკავშირებულ 4 მარტივ მითითებას.	მითითებებს (ორიდან ხუთამდე) ასრულებს მოცემული თანმიმდევრულობით, რომელშიც მოქმედებები შეიძლება არ უკავშირდებოდეს ერთმანეთს.
--------------	---	--	--

სტანდარტი 3.2.

საკუთარი აზრების გამოსახატავად ბავშვი იყენებს სიტყვებს, შესტიკულაციას და გამართულად საუბრობს (ექსპრესიული მეტყველება).

არაგერბალური	თავისი განცდების, არჩევანის, სურვილის გამოსახატავად, თავისუფლად იყენებს სხვადასხვა საშუალებას - როგორც სიტყვებს, ისე შესტებს.		სწორად აღიქვამს არასიტყვიერ ნიშნებს: სახის გამომეტყველებასა და შესტებს (მაგ: მოსაუბრეს სახეზე აწერია უკმაყოფილება).			
ვერბალური	იმ მნიშვნელობების გამოსახატავად, რომელთა აღმნიშვნელებიც არ იცის, თავად აწარმოებს, იგონებს ახალ სიტყვებს (მაგ., ნაცვლად იმისა, რომ თქვას - „კოვზით ურევს“, ამბობს - „ანკოვზიალებს“, „ადექის“ ნაცვლად - „აჯექის“).	იყენებს საგნის, მოქმედების, მდგომარეობის აღმნიშვნელ სიტყვებს.	იყენებს საგნის ზომის, ფერის, კუთვნილების, დანიშნულების აღმნიშვნელ სიტყვებს.	იწყებს წინადადებაში სიტყვების შესაბამისი ფორმით ხმარებას, იყენებს ბრუნვის, პირისა და რიცხვის ნიშნებს.	სწორად იყენებს ქვემდებარის ბრუნვას, ათანხმებს არსებითსა და ზედსართავ სახელებს ბრუნვასა და რიცხვში.	მოყოლი სდროს ერთმანეთთან აკავშირებს რამდენიმე წინადადებას.
	წარმოთქვამს 100-მდე სიტყვას.			წარმოთქვამს 500-დან 1000-მდე სიტყვას.		

სტანდარტი 3.3.

ბავშვი ზეპირ მეტყველებას სხვადასხვა მიზნისათვის იყენებს (პრაგმატული განვითარება).

ინტერაქცია	შთაბეჭდილებებს უზიარებს სხვებს.	თავისუფლად გადასცემს შეტყობინებას.	სვამს კითხვებს პასუხის მისაღებად (მაგ., რატომ? როდის? როგორ?).	სხვებისთვის იდეების გასაზიარებლად და ინფორმაციის მოსაპოვებლად, იყენებს მეტყველებას.
ამზის მოყოლა	აღწერს იმას, რაც აღიქვა წარსულში. მოვლენის აღწერის დროს ქრონოლოგიის დაუცველად ჩამოთვლის იმ ერთეულებს, რაც მისთვის მნიშვნელოვანია.		მზრუნველის დახმარებით ყველა მოკლე გამოგონილ ისტორიას, ან იხსენებს წარსულში მომხდარ ამბავს.	ზღაპრიდან ან მოთხრობიდან გამოყოფს და იმეორებს მისთვის მნიშვნელოვან რამდენიმე ფრაგმენტს.

სტანდარტი 3.4.

ბავშვი იყენებს წერისა და კითხვის უნარებს.

ფონოლოგია	მღერის სიმღერებს, ამბობს ლექსებს, მონაწილეობს თამაშებში, რომლებიც ენის ბგერების ჟღერადობასა და რიტმიკასთან არის დაკავშირებული (მაგ., მზრუნველის დახმარებით სიმღერას ტაშს აყოლებს ან ტაშს უკრავს მაშინ, როდესაც ამას სიმღერის შინაარსი მოითხოვს).	განასხვავებს მსგავსი ჟღერადობის მქონე სიტყვებს (მაგ., სკამი და სამი).	ასახელებს სიტყვას, რომელიც იწყება მზრუნველის მიერ შეთავაზებული ასო-ბგერით.	მზრუნველის დახმარებით ასახელებს სიტყვის პირველ მარცვალს (მაგ., სიტყვა „დათვი“ იწყება „და“-თი და ა.შ.).
-----------	--	---	--	--

კთხვა	ცნობს ისეთ ნიშნებს, სიმბოლოებს, რომლებიც გარემოში ხვდება (მაგ., სიტყვებს - „ღიაა“, „დაკეტილია“).	სხვადასხვა ნიშანსა და სიმბოლოს აღიქვამს როგორც ინფორმაციის წყაროს.	ერთმანეთისაგან განასხვავებს ასოებსა და რიცხვებს.	განასხვავებს ნაბეჭდსა და ნაწერს.	ცნობს რამდენიმე ასოს.	აცნობიერებს, რომ წიგნის წაკითხვისას ხმამაღლა წარმოთქმული სიტყვები უკავშირდება ნაბეჭდ ტექსტს.
წერა	ავლებს ჰორიზონტალურ და ვერტიკალურ ხაზებს.	თამაშისას იყენებს წარმოსახვით წერას.	საკუთარ სახელს ნიმუშს ამსგავსებს.	ხატავს სიმბოლოებს, რომლებიც შეხვედრია და ახსოვს.	მზრუნველს სიტყვების დაწერას სთხოვს.	გამოთქვამს საკუთარ იდეებს, აზრებს და მზრუნველს მათ ჩაწერას სთხოვს.

IV. შემეცნებითი განვითარება

სტანდარტი 4.1.

ბავშვი ავლენს ცნობისმოყვარეობას სიახლის მიმართ, შეუძლია შეაჩეროს და შეინარჩუნოს ყურადღება მოცემულ ამოცანაზე.

ცნობისმოყვარეობა	სვამს შეკითხვებს: „რატომ?“, „სად?“	სვამს შეკითხვებს, რათა მიიღოს ინფორმაცია მოვლენების შესახებ და გაიგოს, როგორაა მოწყობილი სამყარო, ანუ ითხოვს ამა თუ იმ მოვლენის გასაგებად ახსნას (მაგ., რატომ ანათებს მზე?).	ინტერესდება, ატარებს „ექსპერიმენტებს“, რათა თვითონ გაერკვეს ზოგიერთი მოვლენისა და საგნის არსში.	აქვს გამოკვეთილი ინტერესების სფერო (მაგ., დინოზავრები, სატვირთო მანქანები, შინაური ცხოველები და სხვ.).	იჩენს ახალი მოვლენების შესწავლისა და ახალი გამოცდილების შემენის ინტერესსა და სურვილს.
------------------	------------------------------------	--	---	--	---

ყურადღების კონცენტრაცია	თავისივე ინიციატივით წამოწყებულ საქმიანობაში ჩართულია დაახლოებით 30 წუთის განმავლობაში.	გარეგანი გამლიზიანებლების მიუხედავად, განაგრძობს თავის არჩეულ საქმიანობას.	უბრუნდება დაწყებულ საქმიანობას, რომელიც შეაწყვეტინეს.	წარუმატებლობის შემთხვევაშიც კი არ იშლის მცდელობას, შეასრულოს ესა თუ ის მოქმედება და გადაჭრას ამოცანა.
-------------------------	---	--	---	---

სტანდარტი 4.2.

ბავშვი შემოქმედებითად უდგება ყოველდღიურ საქმიანობას და ეძებს პრობლემის გადაჭრის სხვადასხვა გზებს.

შემოქმედებითობა	ცდილობს მოქნილად და გონივრულად მიუდგეს ამოცანას, მის გადასაჭრელად ცვლის მოქმედების ხერხს.	იყენებს ფანტაზიას, იგონებს ახალ თამაშებს, დრამატული თამაშის დროს იგონებს ახალ სცენარებს.	თამაშობს წარმოსახვით თამაშებს (მაგ., სახლობანას, მლაზიობანას და სხვ.).	სხვადასხვა საგნების კომბინაციით ქმნის რაღაც ახალს (მაგ., მაგიდის ქვეშ ზეწრისა და გადასაფარებლის გამოყენებით აწყობს კარავს).	თხზავს სიმღერას, ამბავს, სიტყვებს.
პრობლემის გადაჭრა	პრობლემის გადასაჭრელად იყენებს მინიმუმ ორ განსხვავებულ სტრატეგიას.	პრობლემის გადასაჭრელად სხვადასხვა გზას ეძებს და საბოლოოდ ერთ-ერთს ირჩევს.	ასახელებს ან ხატავს პრობლემის გადაჭრის გზას.	ასახელებს იმ საჭირო საგნებს, რომლებიც პრობლემის გადასაჭრელად შეიძლება გამოიყენოს.	ცვლის ქცევას ახალი ინფორმაციისა და გამოცდილების შესაბამისად (მაგ., კუბურებით კოშკის აგებისას, როდესაც ხედავს, რომ ენგრევა, ცვლის კონსტრუქციას).

სტანდარტი 4.3.

ბავშვი ავლენს გამოცდილების ინტერპრეტაციის უნარს, სწვდება მიზეზშედეგობრიობას, იწყებს კრიტიკულ და სიმბოლოებით აზროვნებას.

სიმბოლოური აზროვნება	<p>ანსახიერებს ადამიანის, საგნის, ცხოველის რომელიმე ძირითად მახასიათებელს, მაშინაც კი, თუ განსახიერებელ ობიექტს ვერ ხედავს (მაგ., აჩვენებს, რისი გაკეთება შეუძლია ძაღლს და ყვეს).</p>	<p>აღწერს იმ საგანს ან პიროვნებას, რომელსაც იმ მომენტში ვერ ხედავს (მაგ., აღწერს, რომ ძაღლი, რომელსაც ჰქვია ჯერი, არის შავი და ყვეს. აქვე იგი ხელებით აჩვენებს, თუ რა ზომისაა ჯერი).</p>	<p>დრამატულ თამაშში სათამაშოს იყენებს როგორც ნამდვილ, რეალურ საგანს (მაგ., საუბრობს სათამაშო ტელეფონით, როგორც ნამდვილით).</p>	<p>დრამატულ თამაშში იყენებს წარმოსახვით ობიექტს (მაგ., ასახიერებს მორევის მოძრაობას, როცა ხელში არაფერი უჭირავს).</p>
რეალობა და ფანტაზია	<p>როლებისა და სიტუაციების გათამაშებისას ხმას, მეტყველებას და ქცევას ერთმანეთს შეუსაბამებს (მაგ., ჩვილის განსახიერებისას დახობავს და „აღუ-აღუს“ გაიძახის).</p>	<p>ანტერესებს, ზღაპრისა და ანიმაციური ფილმის გმირები ნამდვილად არსებობენ თუ არა.</p>	<p>ერთვება კომპლექსურ დრამატულ თამაშებში (მაგ., რაღაც კონკრეტულ თემაზე აგებულ თამაშში, რომელშიც მრავალი მონაწილეა და განსხვავებული სიტუაციები თამაშდება).</p>	<p>ზღაპრის ან ანიმაციური ფილმის გმირებს რეალურ ადამიანებთან აკავშირებს.</p>

მიზეზმდეგ	<p>ინტერესდება და სვამს შეკითხვებს სხვების მოქმედებასთან დაკავშირებით, რათა დაინახოს</p> <p>საბოლოო შედეგი (მაგ., ითხოვს ხელში აყვანას, რომ დაინახოს როგორ იხარშება კარტოფილი).</p>	<p>სვამს შეკითხვას „რატომ?“, რათა გაარკვიოს, თუ რატომ ხდება ესა თუ ის მოვლენა, ან რა აკავშირებს მას ამა თუ იმ მოვლენასთან.</p>	<p>ამოიცნობს და განსაზღვრავს იმ საგნებს, რომელთა ზეგავლენა სხვა საგნებზე თვალსაჩინოა (მაგ., „ლურჯი საღებავის წყალში შერევით წყალმა ლურჯი ფერი მიიღო“).</p>	<p>გამოთქვამს ვარაუდს რაიმე ქცევასთან დაკავშირებულ შესაძლო შედეგზე (მაგ., ღამე, როდესაც შუქს ჩავაქრობ, დაბნელება).</p>	
ინტერპრეტაცია	<p>ერთ მოქმედებას მეორეთი ანაცვლებს (მაგ., ეს არ გამოძვიდა, სამაგიეროდ, ეს გავაკეთე).</p>	<p>იხსენებს წარსულში მომხდარ რეალურ მოვლენებს (მაგ., ნივთის დანახვისას იხსენებს მის მფლობელს).</p>	<p>ხმამალა ფიქრობს და მსჯელობს მიმდინარე სიტუაციის, მოვლენის შესახებ.</p>	<p>ცდილობს პრობლემის გადაჭრას წარმოსახვაში.</p>	<p>პრობლემის მოგვარებამდე, წინასწარ ცდილობს მოქმედების გააზრებას.</p>
კვლევა	<p>ცდისა და შეცდომის მეთოდით პოულობს მისთვის საინტერესო ობიექტის გამოყენების გზას.</p>	<p>სწორად აღიქვამს და განასხვავებს შეგრძნებებს.</p>	<p>აკვირდება უფროსების ცდებს და აღწერს თავის დაკვირვებას (მაგ., მზრუნველმა ორი ფერის საღებავი შეურია, ბავშვი ამბობს: „ყვითლისა და ლურჯის შერევით მივიღებთ მწვანეს“).</p>	<p>გარემოს გამოსაკვლევად იყენებს სტანდარტულ იარაღს (მაგ., გამადიდებელ შუშას, მაგნიტს და სხვ.).</p>	<p>აკვირდება ბუნების მოვლენებს (მაგ., სვამს კითხვას: „რატომ წვიმს?“).</p>

V. დამოუკიდებლობა და ადაპტური ქცევის განვითარება

სტანდარტი 5.1.

ბავშვი ავლენს ინიციატივას და დამოუკიდებლობას.

ავტონომია	ითხოვს რაღაცების დამოუკიდებლად კეთებას (მაგ., კვების, ჩაცმის დროს ან სათამაშოს მუშაობის გამორკვევისას).				
დამოუკიდებლობა	მონაწილეობს დალაგებაში (სათამაშოების, ტანსაცმლის და სხვ.) და იცის საკუთარი ნივთების ადგილი.	იჩენს მაგიდის გაშლის სურვილს.	დამოუკიდებლად მოიპოვებს მასალას თავისი ჩანაფიქრის განსახორციელებლად (მაგ., აპლიკაციის გასაკეთებლად იღებს ფერად ფურცლებს).	შეუხსენებლად აბრუნებს ნივთებსა და მასალას თავის ადგილას.	
არჩევანი	აკეთებს მარტივ „კი თუ არა“ არჩევანს.	დამოუკიდებლად წყვეტს, რომელი გამოიყენოს შემოთავაზებული ორი მასალიდან (მაგ., პასტელებით ხატოს თუ ფანქრებით).	შემოთავაზებული ორი საქმიანობიდან დამოუკიდებლად ირჩევს ერთ-ერთს.	შესაძლებელი რამდენიმე საქმიანობიდან ერთ-ერთში ერთვება.	თამაშის დროს დამოუკიდებლად ირჩევს თავის როლს.

ინიციატივა	გამოთქვამს თავის აზრს, რის გაკეთება სურს.	ირჩევს წიგნს და მიაქვს მზრუნველთან წასაკითხად.	მიაქვს სათამაშო თანატოლთან.	მზრუნველს, შეუხსენებლად ან თხოვნის გარეშე, თვითონ სთავაზობს დახმარებას ყოველდღიურ საქმიანობაში.	უერთდება უკვე დაწყებულ თამაშს და ეძებს საკუთარ როლს (ადგილს).
------------	---	--	-----------------------------	---	---

სტანდარტი 5.2;

ბავშვი ავლენს პირადი ჰიგიენისა და თვითმომსახურების უნარ-ჩვევებს.

კვება	ასხამს სასმელს პატარა დოქიდან ან ბოთლიდან.		ასუფთავებს დაღვრილ სითხეს.	მაგიდასთან ემსახურება საკუთარ თავს, დასვრის გარეშე ისხამს და იღებს საკვებს.	საწრუპით სმის დროს ჭიქა ცალხელში უჭირავს,	გადაადგილებს სითხეს ღია დოქში/ჭიქაში დასხმის გარეშე (მინიმუმ 3/4 სავსე)
	იყენებს ჩანგალს და ხელსახოცს	საკუთარ თავს ემსახურება მაგიდასთან (საკვების გადაღებისას შეიძლება ცოტა დაეყაროს, ან ზედმეტად ცოტა ან ბევრი გადაიღოს).	ყლაპავს საკვებს მომდევნო ლუკმის ჩადებამდე.		ამზადებს მარტივ საკვებს (ფცქვნის, ანაკუწებს, აცლის შეფუთვას და სხვ.).	შეუძლია საკვების დანით გადასმა.

ჩაცმა-გახდა	სხვისი დახმარებით იცვამს ტანსაცმელს (ქუდი, ფეხსაცმელი, წინდები, შარვალი, საცვალი, მაისური, ჟაკეტი, ქურთუკი; დახმარება შეიძლება დასჭირდეს შესაკრავებთან და წაღმუკუდმა პირის გასარკვევად).		იხდის დამოუკიდებლად, მცირედი დახმარებით.	საგარეო ტანსაცმელს თავის ადგილას აწყობს.	ყოველდღე ერთსა და იმავე დროს, შეუხსენებლად იხდის ტანსაცმელს (მაგ., ძილის წინ).	
	ტანსაცმელს დამოუკიდებლად, მცირედი დახმარებით იცვამს, ფეხსაცმელსაც - შესაბამის ფეხზე.		ტანსაცმელს სწორად, წინა და უკანა მხარის შესაბამისად იცვამს. თასმებს ერთდროული გამოქაჩვით უჭერს.	ყოველდღე ერთსა და იმავე დროს, შეუხსენებლად იცვამს (მაგ., ეზოში გავლის წინ).	იკრავს ტანსაცმლის წინა მხარეს განთავსებულ ელვას.	
კრავს დიდი ზომის ღილებს			ხსნის ყველანაირ შესაკრავს (მაგ., თასმა, ელვა და ღილი)			
ტუალეტის ჩვევა	უმეტესწილად სწორად ასახელებს საჭიროებას, განასხვავებს შარდვასა და დეფეკაციას.	დამოუკიდებლად იყენებს ტუალეტს, დახმარება სჭირდება გასუფთავებაში (ქაღალდის რაოდენობასა და გამოწმენდაში).	რეგულარულად, დაუკითხავად შედის საჭირო ოთახში.	ტუალეტის ქაღალდს სწორად ხევის და გამოყენების შემდეგ უნიტაზსაც რეცხავს.	იწმენდს დამოუკიდებლად.	ტანსაცმელს საჭირო ოთახიდან გამოსვლამდე ისწორებს.

ჰიგიენა	დამოუკიდებლად იმშ- რალეხს ხელეხს.	ონკანს დამოუკი- დებლად კეტავს, როდესაც სთხო- ვენ.	ხელს იბანს და იმშრალეხს მზრუნველის უმ- ნიშვნელო დახმა- რებით.	პირს დამოუკი- დებლად იმშ- რალეხს, თუმცა შეიძლება შეხსე- ნება დასჭირდეს.	პირს საპნით იბანს, როდესაც სთხოვენ.	
	ცხვირს იხო- ცავს, მაგრამ მზრუნველის შეხსენება სჭირდება, რომ ბოლომდე მოიწმინდოს ან/და ცხვირსა- ხოცი ურნაში ჩააგდოს.	ცხვირის ირგ- ვლივ იწმენდს ცხვირსახოციოთ, თუ შეახსენებენ.	მოხოცვისას ცხვირსახოცს ცხვირზე მო- იჭერს.	დამოუკიდებლად იხოცავს ცხვირს, თუ შეახსენებენ.	ხველისას ან და- ცემინებისას ხელ- სახოცს ან ხელს ივარებს.	ცხვირს დამოუკი- დებლად იხოცავს.
	მზრუნველის დახმარე- ბით ცდილობს კბილე- ბის გახეხვას.	პასტას ათავსებს ჯაგრისზე და ას- ველებს.	კბილებს იხეხავს ჰორიზონტალუ- რი და ვერტიკა- ლური მოძრაობე- ბით.	ანერწყვებს კბი- ლის პასტას.	გამოყენების შემდეგ რეცხავს კბილის ჯაგრისს და თავის ადგილას აბრუნებს.	

სტანდარტი 5.3;

ბავშვი ავლენს, რომ თავს დაცულად გრძნობს, ამჟღავნებს ნდობას და უსაფრთხოების წესების ცოდნას.

უსაფრთხოება	<p>თავიდან იცილებს რისკებსა და ნაცნობ საფრთხეს (მაგ., არ ჰკიდებს ხელს გახურებულ ზედაპირს, ბასრ საგნებს).</p>	<p>ცნობს სახიფათო სიტუაციებს/წივთებს.</p>	<p>მზრუნველის დახმარებით იცავს უსაფრთხოების ძირითად წესებს (მაგ., უცნობებთან ურთიერთობისას, ქუჩაზე გადასვლისას და სხვ.).</p>	<p>იცის სასწრაფოს ნომერი და ისიც, რა შემთხვევაში უნდა გამოიყენოს.</p>
	<p>მზრუნველს მიმართავს ტკივილის და დისკომფორტის შეგრძნებისას.</p>	<p>ატყობინებს ბავშვებს და უფროსებს, როდესაც საფრთხეს გრძნობს (მაგ., „ნუ ისვრი ქვას!“, „ბაჩა ქვას ისვრის!“).</p>	<p>წებისმიერი საფრთხის/დაშავების შემთხვევაში ატყობინებს უფროსს დახმარების საჭიროებას სიტყვიერად ან ჟესტებით.</p>	
დაცულობის განცდა	<p>იცავს ჯგუფური მოქმედების მარტივ წესებს.</p>	<p>ერთვება ჯგუფურ თამაშებში, ასრულებს სხვადასხვა როლს (ლიდერის ან რიგითი მონაწილის).</p>	<p>თავის განცდება უზიარებს რამდენიმე ახლებელ ადამიანს.</p>	<p>გამოხატავს ინტერესს სიახლის მიმართ, სვამს კითხვებს, ცდილობს საკუთარი თავის ახალ საქმეში გამოცდას.</p>

სტანდარტი 5.4;

ბავშვი ამჟღავნებს მოქნილობას და გარემოსა და ყოველდღიური საქმიანობის ცვლილებას უსადაგებს საკუთარ ქცევას.

მოქნილობა	სვამს კითხვებს გარემოს შესახებ ან განსხვავებულად იქცევა, როცა ახალ გარემოში ხვდება.		თავის ქცევას სხვადასხვა გარემოს უსადაგებს.	მზრუნველის ხელმძღვანელობით, უმტკივნეულოდ გადადის ერთი მოქმედებიდან მეორეზე, იქცევა გარემოების შესაბამისად.	
მედვეობა	მიზნის მისაღწევად იყენებს მზრუნველის მიერ შემოთავაზებულ ალტერნატიულ გზებს.	როცა რამე ისე არ ხდება, როგორც მას სურდა, სიმშვიდეს ინარჩუნებს.	ცდილობს შეცდომების გამოსწორებას და არ წყვეტს საქმიანობას პირველივე წარუმატებლობისას.	წარუმატებელი მცდელობის შემდეგ დახმარებას ითხოვს.	ამჩნევს, რომ ყველა უშვებს შეცდომებს და რომ პოზიტიური გამკლავების ხერხების გამოყენება ხელს უწყობს გამოცდილებიდან ახლის სწავლას

გამჭოლი მიმართულებები

ხელოვნება

ხაზი, ფერი და ფორმა

სტანდარტი 6.1.

ბავშვი ინტერესდება ვიზუალური ხელოვნებით და იყენებს მას თვითგამოხატვისთვის.

<p>ესთეტიკა და კრიტიკული დამოკიდებულება</p>	<p>სვამს შეკითხვებს ვიზუალური ხელოვნების ნამუშევრების შესახებ.</p>	<p>ინტერესდება ნამუშევრის შინაარსით, სვამს კითხვებს ან მარტივად აღწერს, რა ხატია ან რა არის ნახატზე გამოსახული.</p>	<p>ერთმანეთისგან ანსხვავებს ხელოვნების სხვადასხვა ფორმას (მაგ., ფოტოსურათსა და ქანდაკებას).</p>	<p>ადამიანებს შთაბეჭდილებებს უზიარებს ვიზუალური ხელოვნების ნიმუშების შესახებ, რომელთაც თავის გარემოში ხვდება.</p>	<p>ინტერესდება განსხვავებული კულტურიდან წარმოშობილი ვიზუალური ხელოვნების ნამუშევრებით (მაგ., ძველი ეგვიპტური, აფრიკული, შუა საუკუნეების ევროპული).</p>
<p>შემოქმედებითი თვითგამოხატვა</p>	<p>დამოუკიდებლად წამოიწყებს ნამუშევრის შექმნას (ასახელებს რა დახატა, განმარტავს რა რას ნიშნავს).</p>	<p>პლასტილინით ან თიხით იწყებს მარტივი ფორმების გამოძერწვას.</p>	<p>ქმნის სქემატურ ნახატებს და ხშირ შემთხვევაში ეს ნახატი ჰგავს ნაგულისხმევ საგანს, ხატვისას იყენებს სხვადასხვა ფერს.</p>	<p>ხატავს ავტოპორტრეტს, რეალურ და წარმოსახვით საგნებსა და ადამიანებს, განვლილ თემატიკასთან დაკავშირებულ ნახატებს.</p>	<p>ნახატების, სამგანზომილებიანი კონსტრუქციებისა და განსხვავებული მასალის საშუალებით, წარმოადგენს საგნებს, ობიექტებს, აზრებსა და ემოციებს.</p>

დრამა, მოძრაობა და ნოტები

სტანდარტი 6.2.

ბავშვი ინტერესდება საშემსრულებლო ხელოვნებით და იყენებს მას თვითგამოხატვისთვის.

<p>ესთეტიკა და კრიტიკული დამოუკიდებლობა</p>	<p>სვამს შეკითხვებს საშემსრულებლო ხელოვნების ნაწარმოებების მნიშვნელობის გასაგებად.</p>	<p>უსმენს და უყურებს საბავშვო წარმოდგენასა თუ თოჯინურ სპექტაკლს.</p>	<p>ერთმანეთისგან განსხვავებს საშემსრულებლო ხელოვნების სხვადასხვა ფორმას (მაგ., ცეკვას და თეატრალურ წარმოდგენას).</p>	<p>ადამიანებს შთაბეჭდილებებს უზიარებს საშემსრულებლო ხელოვნების იმ სხვადასხვა ფორმის შესახებ, რომლებსაც თავის გარემოში ხვდება.</p>	<p>ინტერესდება სხვადასხვა ქვეყნების, რეგიონისა და კულტურის მუსიკალური ინსტრუმენტებით, ცეკვებით, მუსიკის ჟანრებით.</p>
<p>შემოქმედებითი თვითგამოხატვა</p>	<p>მუსიკა</p> <p>სიმღერას მღერის საცნობი ფორმით (შეიძლება ინსტრუმენტის ან მეორე ადამიანის ხმის თანხლებით).</p>	<p>იმეორებს მუსიკის მელიოდისა და ცეკვის ილეთებს; მუსიკაზე აყობებს შარფებს, ლენტებს, ინსტრუმენტებს და სხვ.</p>	<p>მონაწილეობს ჯგუფურ მუსიკალურ და მოძრაობით საქმიანობებში და იცავს პირად სივრცეს.</p>	<p>დამოუკიდებლად და თავისი ინიციატივით წამოიწყებს მუსიკისა და მოძრაობის საქმიანობებს.</p>	<p>აკეთებს სიმღერებისა და რითმის იმპროვიზაციებს ან ნაცნობი სიმღერების სიტყვებს ან მელიოდის ცვლის ახლის გამოსაგონებლად.</p>
<p>დრამა</p>	<p>გაითამაშებს რეალურსა და თავის გამოგონილ სიტუაციებს.</p>	<p>როლის მიხედვით იცვლის ხმის ტემბრსა და სახის გამოთქვევლებას.</p>	<p>თამაშობს სხვა თანატოლებთან ერთად; იძლევა ინსტრუქციებს ან მიყვება სხვა თანატოლისას.</p>	<p>სთხოვს სხვებს მისი წარმოდგენის ყურებას.</p>	<p>მონაწილეობს მზრუნველის მიერ მართულ თეატრალიზებულ თამაშებში.</p>

წიგნიერება

სიტყვები და აზრები

სტანდარტი 7.1.

ბავშვი ინტერესდება და სიამოვნებას ღებულობს მხატვრული ნაწარმოებებით.

ესთეტიკა და კრიტიკული დამოკიდებულება	სვამს შეკითხვებს წაკითხული წიგნის შესახებ.	განასხვავებს საბავშვო ლიტერატურის ძირითად ჟანრებს (მაგ., ლექსი, პროზა).	შეუძლია გამოთქვას საკუთარი აზრი იმის შესახებ, მოთხრობის რომელი ნაწილი მოეწონა და რომელი - არა.	ყურადღებით ისმენს სხვა ხალხების ლეგენდებს, ზღაპრებს.
წიგნთან ურთიერთობა	აქვს გამორჩეული, საყვარელი წიგნები, იხსენებს სხვადასხვა პერსონაჟსა და მოქმედებას ნაცნობი წიგნებიდან.	წარმოსახვითი თამაშისას იყენებს წიგნებს, ვითომ თავის „შვილს ზღაპარს უკითხავდეს“.	იმახსოვრებს ფრაზებს საყვარელი წიგნებიდან.	გამოთქვამს საკუთარ აზრს იმის შესახებ, მოთხრობის რომელი ნაწილი მოეწონა და რომელი - არა.
	იცის, რომ წიგნი მარცნიდან მარჯვნივ იკითხება, თითს აყოლებს, ვითომ კითხულობდეს.	დამოუკიდებლად ათვალიერებს წიგნებს, ჟურნალებსა და სხვა ბეჭდურ გამოცემებს.	იცის, რომ წიგნს აქვს სათაური და ჰყავს ავტორი, ილუსტრატორი, ან ფოტოგრაფი.	
შემოქმედებითი თვითგამოხატვა	მონაწილეობს საყვარელი ამბის მოყოლაში, ამატებს სიტყვებს, აკეთებს კომენტარებს.	იყენებს წაგნიდან მიღებულ შთაბეჭდილებებს რუტინული საქმიანებების და სხვადასხვა ტიპის თამაშებისას	მზრუნველის დახმარებით შეუძლია მოკლე, გამოგონილი ისტორიის მოყოლა.	დამოუკიდებლად იგონებს მარტივ ამბავს და შეუძლია მისი ილუსტრირება ან მზრუნველს სთხოვს მის ჩაწერას.

მეცნიერება

მე და ჯანსაღი ცხოვრება

სტანდარტი 8.1.

ბავშვი სწავლობს ჯანსაღი ცხოვრების წესს, სწორად კვებას, ჰიგიენას და ფიზიკურ აქტივობას.

ფიზიკური აქტივობა	მონაწილეობს მზრუნველის მიერ მართულ ფიზიკურად აქტიურ საქმიანობაში 5-10 წუთის განმავლობაში.		სიხარულით ერთვება სხვადასხვა ფიზიკურ აქტივობაში (მაგ., დარბის, დაცოცავს, დახტის).	
ჯანსაღი ქცევა	იცის, ვინ ემსახურება მის ჯანმრთელობას (მაგ., კბილის ექიმი, ექთანი, პედიატრი).	საუბრობს ჯანსაღ ქცევებზე, მათ შორის ჰიგიენასთან, კვებასთან, ძილთან, ავადმყოფობასთან, ფიზიკურ აქტივობასთან დაკავშირებით.	ასახელებს ჯანსაღი ქცევების მაგალითებს (მაგ., საუბრობს წამლის მოხმარებაზე და მასთან დაკავშირებულ უსაფრთხოებაზე, ბაქტერიებზე).	არჩევს ჯანსაღ ქცევას არა-ჯანსაღისაგან.
ანატომია	აჩვენებს სურათზე სხეულის 6 ნაწილს.	ერთვება სხვადასხვა ტიპის თამაშებში, რომლებიც ეხება სხეულის ნაწილებსა და/ან შინაგან ორგანოებს.	იცის, რომ აქვს შინაგანი ორგანოები (მაგ., გული, ძვალი, კუჭი).	ერთვება საუბარში სხეულის ნაწილებისა და შინაგანი ორგანოების დანიშნულებაზე.

დედაძინა და გარემო

სტანდარტი 8.2.

ბავშვი აკვირდება და შეისწავლის ბუნებას და მასთან ადამიანების ურთიერთდამოკიდებულებას.

ბუნება	არაცოცხალი	იცის ბუნების ელემენტებისა და მათი მახასიათებლების გამომხატველი სიტყვები - წყალი, ქვა, ქვიშა, მზე, თოვლი, წვიმა, ღრუბელი, ცივი, ცხელი, თბილი, სველი, მშრალი ა.შ.	მათ თავისებურებებზე დაყრდნობით, განასხვავებს ცოცხალ და არაცოცხალ ბუნებას (მაგ., სუნთქავს, მოძრაობს, იზრდება) და აჯგუფებს ცხოველებსა და მცენარეებს, მიწისა და წყლის ცხოველებს.	აინტერესებს ბუნება და მისი მოვლენები და სვამს კითხვებს, ხშირად თამაშობს უფრო მეტის გასაგებად (მაგ., რაში გამოიყენება წყალი, როგორი ფოთლები არსებობს, როგორ ჩნდება სხვადასხვანაირი ჩრდილი).	ბუნებრივი მასალის, მოვლენებისა და ციური სხეულების შესასწავლად იყენებს ხელსაწყოებს (გამადიდებელ შუშას, ბინოკლს, ვიდეო/ფოტოკამერას, პრიზმას და სხვ.).	არაცოცხალ და ცოცხალ ბუნებას აკვირდება და შეისწავლის ჩანაწერების, ჩანახატებისა და სურათების შეგროვებით და სხვებსაც უზიარებს.
	ცოცხალი	აქვს წარმოდგენა მარტივ ბუნებრივ კანონზომიერებებზე (მაგ., იმისათვის, რომ მცენარე გაიზარდოს, მას ესაჭიროება წყალი, ცხოველს კი წყალი და საკვები).		ასახელებს შინაურ და გარეულ ცხოველებს, ფრინველებს, ხილსა და ბოსტნეულს; მცენარეებსა და ცხოველებს ერთმანეთს ადარებს თვალსაჩინო ნიშნების მიხედვით.	ამჩნევს და სვამს შეკითხვებს ცხოველების, მცენარეების ზრდისა და ცვლილებების შესახებ, ასევე შეუძლია მარტივად მოყვეს, თუ როგორ იზრდება და იცვლება მცენარე, ცხოველი.	

ბუნება	სეზონები	ერთვება საუბარში სეზონებზე და მათ დამახასიათებლებზე (მაგ., შემოდგომაზე ხეებს ფოთლები სცვივა)	სეზონურ ამინდთან აწყვილებს შესაბამის ტანისამოსს და აქტივობას (მაგ., წვიმაში ვიყენებთ ქოლგას, სიცივესა და თოვლში ვიკეთებთ ხელთათმანებს).	ტემპერატურაზე დასაკვირვებლად იყენებს თერმომეტრს.	სხვებთან ერთად საუბრობს მიმდინარე სეზონსა და ამინდის ცვლილებებზე.	საუბრობს წელიწადის დროებზე და აღწერს მათთვის დამახასიათებელ ამინდს შესაბამისი სიტყვების გამოყენებით (მაგ., მზიანი, წვიმიანი, თოვლიანი).
ეკოლოგია		ცდილობს დაახარისხოს განმეორებით გამოყენებადი და გადასაგდები ნაგავი.	მონაწილეობს საქმიანობებში, რომელიც გარემოს მოფრთხილებისთვის მნიშვნელოვანია (მაგ., იყენებს მეორად მასალას, ნაგავს ყრის ურნაში, უვლის მცენარეებსა და ცხოველებს, ზრუნავს, რომ წვიმის დროს არ დაზიანდეს ფოტოაპარატი).	იცის, რომ ადამიანი არის ცოცხალი არსება და ცნობს მისთვის საზიანო საგნებსა და მოვლენებს (მაგ., ხანძარი, დაბინძურებული წყალი).	ცნობს და ყურადღებას აქცევს იმ საგნებსა და მოვლენებს, რომლებიც გარემოს აბინძურებს ან აზიანებს (მაგ., კვამლს, გადაყრილ მინის ტარას, პლასტიკატს).	ადამიანის ქმედებებიდან, განასხვავებს, რომელია გარემოსთვის უსაფრთხო და რომელი - საფრთხის შემცველი (მაგ., ნაგვის დაყრა აზიანებს მცენარეებს; მოვლა ხელს უწყობს ზრდას).

სხეული და მოვლენები

სტანდარტი 8.3.

ბავშვი ინტერესდება და ეცნობა საგნებისა და მოვლენების ფიზიკურ მახასიათებლებს.

ქიმია	ამჩნევს და მიუთითებს ცვლილებაზე მატერიაში (საბოლოო შედეგს, ცვლილების პროცესს, სხვაობებს).	სვამს კითხვებს და ატარებს ექსპერიმენტებს ნივთიერებების გამოსაკვლევად.	იცის, რომ ნივთიერება შეიძლება არსებობდეს მყარ, თხევად და აირად მდგომარეობაში.	ამჩნევს, რომ საგნების ფორმა დამოკიდებულია მათ აგრეგატულ მდგომარეობაზე (მაგ., მყარ ნივთიერებებს განსაზღვრული ფორმა აქვთ, სითხე იღებს კონტეინერის ფორმას, რომელშიც ის ასხია, გაზს კი ფორმა არ აქვს).	პროგნოზირებს, რა მოხდება კვლევის დროს (მაგ., „აქ ყინული წყლად გადაიქცევა“).
ფიზიკა	საუბრობს საგნებისა და სხეულების გადაადგილების შესახებ.	სვამს საგნების მოძრაობასა და სხვა ფიზიკურ მოვლენებთან დაკავშირებულ კითხვებს.	იცნობს ბაზისური ენერჯის წყაროებს (მაგ., მზის შუქი, ქარი, წყალი).	ატარებს ექსპერიმენტებს საგნების შესასწავლად და იდეების გამოსაცდელად, წინასწარ პროგნოზირებს შესაძლო შედეგებს.	უზიარებს ადამიანებს საკუთარ დაკვირვებებს ფიზიკური მოვლენების შესახებ და ადარებს მათ დაკვირვებებთან.

აღამიანი და მსოფლიო

სტანდარტი 8.4.

ბავშვი ინტერესდება და ეცნობა სივრცეს, დროს, სხვადასხვა კულტურას, ტრადიციებს, სამოქალაქო საკითხებს.

ბეოგრაფია	სწავლობს და ხვდება ისეთ ფიზიკურ მიმართებებს, როგორცაა „ახლოს“ და „მორს“. „ზემოთ“ და „ქვემოთ“, „შიგნით“ და „გარეთ“.	იცის, საგნების განთავსების ადგილი მათი დანიშნულების მიხედვით (მაგ., გაზქურა - სამზარეულოში, საწოლი - საძინებელში, ხე - პარკში).	იცის იმ ქალაქისა თუ სოფლის სახელი, სადაც ცხოვრობს.	სამეზობლოში ამოიცნობს ნაცნობ ადგილებს.	იცის, რომ გზებს თავიანთი საგზაო ნიშნები და სახელები აქვთ, სახლებს კი - ნომრები.
ისტორია	ერთმანეთთან აკავშირებს ძველ და ახალ მოვლენებს.	იყენებს დროსთან დაკავშირებულ სიტყვებს და ავლენს წარსულის შესახებ ცოდნას (მაგ., დღე და ღამე, დილა, საღამო, დღეს, გუშინ, ხვალ; „მე რომ პატარა ბაია ვიყავი...“).	საკუთარ ფოტოებს ქრონოლოგიურად ალაგებს (დაბადებიდან დღემდე).	ავლენს, რომ ელოდება რეგულარულ მოვლენებს და შეუძლია დაასახელოს ყოველდღიური რეჟიმი (მაგ., პირველი - დილის წრეა, სადილის მერე წიგნს ვკითხულობთ და სხვ.).	თანამიმდევრულად აღწერს რომელიმე მარტივი ამბის ან მოვლენის მიმდინარეობას.
კულტურა და ტრადიციები	იცის, როგორ არის გადანაწილებული თავის ოჯახში ფუნქციები, ანუ ვინ რას აკეთებს, რას საქმიანობს.	მონაწილეობს ეროვნულ-ტრადიციულ დღესასწაულებში.	იცის საკუთარი ოჯახის ისტორია (ცნობს ოჯახის წევრებს სურათზე, იცის მათი პროფესიები, ხატავს ოჯახურ პორტრეტებს).	ინტერესდება სხვა ბავშვების ეთნიკური და კულტურული წარმომავლობით და სხვა ერების ლეგენდებით, ზღაპრებით, სიმღერებითა და ტრადიციებით.	ცნობს ეროვნულ მუსიკას, ცეკვას, საკვებს, ტანსაცმელს.

მოქალაქეობა	<p>იცის, რომ საყიდ- ლებისათვის და სხვა მომსახურე- ბისათვის საჭიროა ფული.</p>	<p>იცის, რომ სხვადასხვა ადგილას სხვადასხვა წესი მოქმედებს (მაგ., თეატრში, საბავშვო ბაღში, ოჯახში და სხვ.).</p>	<p>იცის ჯგუფის წე- სები და რა შედეგი შეიძლება მოჰყვეს მის დარღვევას.</p>	<p>იცის, რომ უფროსები შეს- რულებული სამუშაოსათ- ვის იღებენ გასამრჯელოს და ამის საშუალებით ყიდულობენ სხვადასხ- ვა ნივთს ან სარგებლობენ გარკვეული მომსახურე- ბით.</p>	<p>ასახელებს ფუ- ლის ერთეულს (ლარი, თეთრი).</p>
	<p>ცნობს სახელმწიფო დრო- შასა და სახელმწიფო ჰიმნს.</p>	<p>წარმოსახვით თამაშებში ასახიერებს სხვადასხვა პროფესიის ადამიანს.</p>	<p>მონაწილეობს გადაწყ- ვეტილებების მიღების პროცესში და აცნობი- ერებს თავის როლს/ პასუხისმგებლობას ჯგუფში.</p>	<p>ავლენს ლიდერობის/წამყვანო- ბის სურვილს საქმიანობაში ან მზრუნველს სთავაზობს დახ- მარებას.</p>	

რისხვეპი და სიდიდეები

სტანდარტი 8.5.

ბავშვი იყენებს მათემატიკურ უნარებს.

საგნების დაჯგუფება	მზრუნველის დახმარებით საგნებს ერთი ნიშნით ახარისხებს.	ობიექტს რომელიმე კრებით კატეგორიას მიაკუთვნებს (მაგ., ძალლი და კატა - ცხოველი; თეფში და ფინჯანი - ჭურჭელი).	ახარისხებს საგნებს ერთი ნიშნის (ფერი, ზომა, ფორმა) მიხედვით ორ ან მეტ ჯგუფად.	ახარისხებს საგნებს სხვადასხვა ნიშნის მიხედვით, ხსნის რატომ.	
	ამოიცინობს და ასახელებს ერთ ფერს.	ამოიცინობს და ასახელებს სამ ფერს.	ამოიცინობს და ასახელებს ხუთიდან რვა ფერს.		
ფორმა და სივრცითი აღქმა	შესაბამის კონტურზე აწყობს სხვადასხვა ზომის გეომეტრიულ ფიგურებს.	თხოვნის შემთხვევაში, ნივთებს ალაგებს საგნის შიგნით, საგანზე და საგნის ქვეშ,	ამოიცინობს და ასახელებს სამ ფორმას (მაგ., ოთხკუთხედი, წრე).	გადაიხატავს სხვადასხვა კონსტრუქციებს (მაგ., კუბურებით აშენებული კოშკი).	ამოიცინობს და გეომეტრიული სახელწოდებით მოიხსენიებს რამოდენიმე სამგანზომილებიან ფორმას (მაგ., სფერო, კუბი, ცილინდრი, პირამიდა).
რიცხვები	იყენებს სიტყვას - მეტი. ესმის ცნებები – ყველა, არცერთი.	განასხვავებს ასოებს ციფრებისაგან.	ყოველდღიურ ცხოვრებაში იყენებს რიცხვებს და თვლას (მაგ., ითვლის ბურთების რაოდენობას ყუთში).	იცის, რომ რიცხვი აღნიშნავს რაოდენობას (მაგ., იღებს იმდენ ვაშლს, რამდენსაც სთხოვენ).	

რიცხვები	ითვლის ხუთამდე.	გადაითვლის მაქსიმუმ 4 საგანს.	ამოიცნობს ციფრების სიმბოლოს 1 დან 5 ის ჩათვლით, აკავშირებს საგნის რაოდენობასთან.	ამოიცნობს ციფრების სიმბოლოს ათამდე.	
გაზომვა	ავსებს და ცლის ჭურჭელს (მაგ., წყლით ან ქვიშით).	მოთხოვნის მიხედვით ორ ერთნაირ საგანს შორის ამოირჩევს უფრო დიდს ან უფრო პატარას.	ერთმანეთს ადარებს სხვადასხვა საგნის ზომებს, რომლებიც ყოველდღიურ ცხოვრებაში ხვდება (მაგ., გვერდიგვერდ აწყობს სხვადასხვა ადამიანის ფეხსაცმელს იმის სანახავად, თუ რომელი უფრო გრძელია).	ასახელებს დიდ ან პატარა, მძიმე ან მსუბუქ, გრძელ ან მოკლე საგნებს საგანთა მიწოდებული წყვილიდან და აფასებს ზომას (მაგ., „მე უკვე ვწვდები ყვითელ თაროს“).	ადეკვატურად იყენებს ზომის აღმნიშვნელ სიტყვებს (მაგ., დიდი, პატარა, გრძელი, მოკლე, მძიმე და მსუბუქი).

აღამიანები და მანქანები

სტანდარტი 8.6.

ბავშვი შესაბამისი დანიშნულებით იყენებს ტექნიკას.

<p>ყოველდღიური ტექნოლოგია</p>	<p>ასახელებს ტექნიკას გამოყენების ან ჩვენების დროს (მაგ., ტელეფონი, ტელევიზორი, მობილური და სხვა) და საუბრობს თავის გამოცდილებაზე.</p>	<p>იყენებს ტელეფონს ახლობელ ადამიანებთან სასაუბროდ და ტელევიზორს, მუსიკალურ ცენტრს ელემენტარულ დონეზე (მაგ., ხმის აწევ-დაწევა).</p>	<p>ემორჩილება შემუშავებულ წესებს ტექნიკის გამოყენებისას (მაგ., იყენებს მხოლოდ განსაზღვრული დროით, ეპყრობა სიფრთხილით, დებს თავის ადგილას, აქრობს შუქს, თუ ოთახში არავინ არის).</p>	<p>ტექნიკას მიზნობრივად იყენებს.</p>	<p>იყენებს ტექნოლოგიებს ინფორმაციის მოსაპოვებლად; შეუძლია მიჰყვეს მზრუნველის ინსტრუქციას იმისთვის, რომ იპოვოს სასურველი ინფორმაცია ინტერნეტში.</p>
<p>ინსტრუმენტები და ხელსაწყოები</p>	<p>საუბრობს და კითხვებს სვამს სპეციფიკური ინსტრუმენტებისა და მანქანების და მათი დანიშნულების შესახებ (მაგ., სამედიცინო, სამშენებლო, სამეცნიერო).</p>	<p>აწყვილებს პროფესიის წარმომადგენელსა და მის მიერ გამოყენებულ ტექნიკას (მაგ., მეხანძრე და სახანძრო მანქანა, მშენებელი და ჩაქუჩი, ექიმი და ნემსი).</p>	<p>დრამატული თამაშის დროს რეალურ ან სათამაშო სამედიცინო ინსტრუმენტებს ისე იყენებს, როგორც ნანახი აქვს ექიმთან.</p>	<p>საუბრობს მანქანების მრავალფეროვნებაზე, რომელიც გამოყენებულია სხვადასხვა პროფესიაში (სახანძრო, სასწრაფო, სატვირთო მანქანა, თვითმფრინავი, გემი და სხვ.).</p>	<p>სახელოსნოში უფროსის ზედამხედველობის ქვეშ იყენებს სხვადასხვა სამშენებლო იარაღს (მაგ., სახრახნისს, ჩაქუჩსა და ლურსმანს).</p>

ნაწილი IV

დანართები

ამ ნაწილში გთავაზობთ დამხმარე მასალას - ცხრილებს, რომლებიც გეგმებს უფრო თვალსაჩინოს გახდის, მშობლებთან ურთიერთობის ფორმებს, და ა.შ. აქვე მაგალითისთვის განვიხილავთ ორ კვირის თემას.

დანართი 1. წერილი მშობლებთან

იმისათვის, რომ მშოვლები მაქსიმალურად ჩავრთოთ სასწავლო პროცესში, გთავაზობთ წერილის ნიმუშს, რომლის გამოყენებაც შეგიძლიათ ნებისმიერი თემის დასაწყისისთვის. ასეთი წერილი უნდა გაამზადოთ და გადასცეთ ყველა მშობელს.

პატივცემულო _____
(მშობლების სახელები)

პროგრამის გათვალისწინებით ამ კვირაში ვიწყებთ მუშაობას თემაზე _____
(თემის სახელწოდება)

მუშაობის პროცესში დაგეგმილია შემდეგი სახის აქტივობები: _____

(აქ იწერება მოკლედ ის აქტივობები, რომლებიც განხორციელდება თემის ფარგლებში, მაგ: ბავშვები წავლენ ექსკურსიებზე, დაათვალიერებენ წიგნებს, იხილავენ თემატურ ვიდეოებს, გააკეთებენ ჩანახატებს, დაამზადებენ მაკეტებს, წიგნებს, პლაკატებს, კოლაჟებს და ა.შ.)

ძალიან გთხოვთ სერიოზულად მიუდევით ბავშვის შეკითხვებს ამ თემასთან დაკავშირებით, ეცადეთ არ გასცეთ მას პირდაპირი პასუხები, არამედ მიეცით საშუალება თვითონ გამოიკვლიოს და მივიდეს დასკვნამდე.

თემაზე მუშაობისას ჩვენ დაგვჭირდება თქვენი დახმარება. გთხოვთ შეგვიგროვოთ შემდეგი მეორადი მასალა:

თუ იცით საინტერესო ისტორია თემასთან დაკავშირებით, ან თუ ეს თემა თქვენს პროფესიასთან ახლოსაა, სიამოვნებით მივიღებთ თქვენს იდეებს.

თვალყური ადევნეთ ჩვენს მუშაობას და ერთად დავეხმაროთ ბავშვებს აღმოჩენების გაკეთებაში. წინასწარ დიდი მადლობა თანადგომისთვის!

დანართი 2. წლის გეგმა

ქვემოთ მოცემულია წლის გეგმის ფორმა, რომელიც მასწავლებელმა სასწავლო წლის დაწყებამდე უნდა შეავსოს, ანუ განსაზღვროს, რომელ თვეში რომელ თემზე იმუშავებს, და შესაბამისად ჩაწეროს მოცემულ ცხრილში

შემოდგომა		
სექტემბერი	ოქტომბერი	ნოემბერი
1.	1.	1.
2.	2.	2.
3.	3.	3.
4.	4.	4.
ზამთარი		
დეკემბერი	იანვარი	თებერვალი
1.	1.	1.
2.	2.	2.
3.	3.	3.
4.	4.	4.
გაზაფხული		
მარტი	აპრილი	მაისი
1.	1.	1.
2.	2.	2.
3.	3.	3.
4.	4.	4.
ზაფხული		
ივნისი	ივლისი	აგვისტო
1.	1.	1.
2.	2.	2.
3.	3.	3.
4.	4.	4.

დანართი 3. კვირის გეგმა

კვირის გეგმის ჩაწერა მოსახერხებელია ქვემოთ მოყვანილი ცხრილის დახმარებით. გეგმის ამ ფორმით დალაგება საშუალებას გვაძლევს არ გამოვტოვოთ არცერთი განვითარების სფერო, კარგად დავინახოთ, თუ რა უნარების განვითარებისთვის არის შესარჩევი და რომელ ცენტრებში გასანაწილებელი ბავშვებისთვის სახალისო აქტივობები.

კვირის თემა _____ თარიღი _____

განვითარების სფერო	მოსალოდნლო შედეგი (ინდიკატორი)	აქტივობები/ცენტრი	მასალები
ჯანმრთელობა და ფიზიკური განვითარება			
ესთეტიკა და კულტურა			
მეტყველების განვითარება			
შემეცნება და ზოგადი ცოდნა			
სოციალურ-ემოციური განვითარება			

თანამშრომლობა მშობლებთან (თემთან) _____

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ბავშვის უფლებათა კონვენცია. 2007.
<http://unicef.ge/publikaciebi/114> (08.08.2014.)
- აფთარაშვილი ი. და სხვ. „საბავშვო ბაღის აღმზრდელის დამხმარე სახელმძღვანელო“. ეროვნული სასწავლო გეგმების და შეფასების ცენტრი. 2011.
- ბერძენიშვილი თ. და სხვ. „ადრეულ ასაკში სწავლისა და განვითარების სტანდარტები“. ეროვნული სასწავლო გეგმების და შეფასების ცენტრი. თბილისი. 2010.
- ნიაური ნ. „სკოლამდელი ასაკის ბავშვთა შეფასების ფორმა“. ეროვნული სასწავლო გეგმების და შეფასების ცენტრი. 2011.
- უზნაძე, დ. „ბავშვის ფსიქოლოგია. სასკოლო ასაკის ფსიქოლოგია“. თბილისი. 2005.
- უზნაძე, დ. „შრომები“, ტ. V. თბილისი. 1967
- ჯაყელი თ., სლოვინსკი ე. „სკოლამდელი განათლების პროგრამა“. ეროვნული სასწავლო გეგმების და შეფასების ცენტრი. 2011.
- ნინო ალელიშვილი, თამარ ბაქრაძე, ოლღა მუსხელიშვილი, მარია მაგდალენა ფერენცი, ნინო ჯიჯავაძე "ბასკო", თბილისი 2014
- Выготский Л.С. „Вопросы детской психологии“. СПб. 1997.
- Крайг Г. „Психология развития“. СПб. 2000.
- Пиаже Ж. „Избранные психологические труды“. М. 1969.
- Abbas Pourhossein Gilakjani. Seyedeh Masoumeh Ahmadi. „The Effect of Visual, Auditory, and Kinaesthetic Learning Styles on Language Teaching“. International Conference on Social Science and Humanity. Singapore. 2011.
- Dettlaff, Alan J. „Understanding Learning Styles“. University of Washington School of Social Work. 2003.
- Dodge Diane Trister, Laura J.Colker and Cate Heroman. „The Creative Curriculum For Preschool“. Teaching Strategies. 2002.
- Helm Judy Harris , Lilian G. Katz. Young Investigators. „The Project Approach in The Early Years“. Teachers College, Columbia University. 2001.
- Keith S. Taber. „Constructivism as Aducational Theory: Contingency in Learning and Optimally Guided Instruction“. Nova Science Publishers. 2011.
- Young,C. „Entertaining and Educating Young Children“. Usborn Publishing. 2008.

საგანმანათლებლო საზოგადოება „ედუკატორი“

SPOŁECZNO-OŚWIATOWE STOWARZYSZENIE POMOCY
POKRZYWDZONYM I NIEPEŁNOSPRAWNYM "EDUKATOR" W ŁOMŻY

ul. Wojska Polskiego 29A, 18-400 Łomża Polska
www.sosedukator.pl

საგანმანათლებლო საზოგადოება „ედუკატორი“ დაფუძნდა 1999 წელს პოლონეთში, ქალაქ ლომჟაში. ორგანიზაცია შეიქმნა ადამიანთა ჯგუფის შინაგანი მოთხოვნების შედეგად - იმოქმედონ და საკუთარი პროპესიონალიზმი მოახმარონ საზოგადოების დახმარებას. მცირე სკოლების ლიკვიდაციის პროცესი, რომელიც წამოიწყო სხვადასხვა დონის ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა, გააჩინა უამრავი დაზარალებული, რომლებიც ეძებდნენ დახმარებას და გადარჩენის გზებს. 2000 წელი განსაკუთრებით მძიმე იყო პატარა სკოლებისათვის. ეკონომიკური მიზეზების გამო გმინებმა მასიურად დაიწყო მათი ლიკვიდაცია საზოგადოებრივ-კულტურული ვითარებისა და სასოფლო ტერიტორიების მაცხოვრებელთა აზრის გათვალისწინების გარეშე. 2000 წლის 1 სექტემბრიდან „ედუკატორს“ სამართავად გადაეცა 2 სოფლის სკოლა.

დღეს, 15 წლის მუშაობის შემდეგ, „ედუკატორი“ არის პოლონეთში ერთადერთი ორგანიზაცია, რომელიც კურირებს სოფლის სკოლებს არა ლოკალურად, არამედ დიდ ტერიტორიაზე, ხშირად ძალიან შორს ორგანიზაციის ოფისიდან. „ედუკატორი“ კურირებს 40 სკოლას, ორ საბავშვო ბაღს, და სკოლამდელი განათლების 20 ალტერნატიულ ჯგუფს, რომლებიც განლაგებულია 4 რეგიონის ტერიტორიაზე.

ორგანიზაცია „ედუკატორის“ მუშაობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას წარმოადგენს ალტერნატიული

სკოლამდელი განათლება. სკოლამდელი ასაკის ბავშვებისათვის საგანმანათლებლო მომსახურების კომერციალიზაციისადმი წინააღმდეგობის გაწევა, სოფლის ბავშვების საგანმანათლებლო შანსების გათანაბრება. ყველა სკოლაში, რომელსაც კურირებს „ედუკატორი“, 2004 წლიდან მუშაობს სკოლამდელი განათლების სხვადასხვა ტიპის ჯგუფები, რომლებიც ემსახურება 3-დან 5 წლამდე სოფლის ბავშვებს.

საზოგადოება „ედუკატორს“ აქვს მასწავლებლებთან მუშაობის დიდი გამოცდილება, მათ შორის, რუსეთში, უკრაინაში და საქართველოში. „ედუკატორი“ მასწავლებლებთან ერთად ცდილობს ჩართოს ახალგაზრდები სამოქალაქო საზოგადოების მშენებლობის პროცესში.

საზოგადოება „ედუკატორი“ მჭიდროდ თანამშრომლობს ადგილობრივ თვითმმართველობებთან და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან როგორც პოლონეთში, ასევე მის საზღვრებს გარეთ.

ამჟამად „ედუკატორი“ არის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი საზოგადოებრივი ორგანიზაცია პოლონეთში, რომელიც მუშაობს განათლებისა და სკოლამდელი განათლების სფეროში და ადგილობრივი საზოგადოების აქტივიზაციისათვის.

საერთაშორისო ასოციაცია „კივიტას გეორჯიკა“

97 Tsinamdzgvrishvili Street, Tbilisi, 0164, Georgia
www.civitas.ge

საერთაშორისო ასოციაცია „კივიტას გეორჯიკა“ 1996 წელს დაფუძნდა იმ ადამიანების მიერ, რომელთაც სწამთ, რომ საქართველო ევროპულ ფასეულობათა ქვეყანაა. ჩვენი მიზანია ხელი შევუწყოთ საქართველოში დემოკრატიული და ეფექტური თვითმმართველობის და სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებას, დემოკრატიულ რეფორმებს და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის დონის ამაღლებას.

ორგანიზაციის საქმიანობის მთავარი სამიზნე ჯგუფები/ბენეფიციარებია ადგილობრივი თვითმმართველობები, ეთნიკური უმცირესობები და მარგინალიზებული ჯგუფები (იძულებით გადაადგილებული, სოციალურად დაუცველი ჯგუფები), ახალგაზრდები და ბავშვები, რეგიონალური ორგანიზაციები.

ჩვენ გვწამს, რომ ადგილობრივი დემოკრატიის აშენება და სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირება შეუძლებელია იმ ადამიანთა აქტიური მონაწილეობის გარეშე, რომლებიც მზად არიან საკუთარი პიროვნული და პროფესიული წვლილი შეიტანონ საზოგადოების განვითარებაში. ამიტომაც ავირჩიეთ დევიზად „თანამშრომლობა განვითარებისათვის“.

საქართველოში ღია, ეფექტური და დემოკრატიული მმართველობის სისტემის ჩამოყალიბება, გადაწყვეტილებების

მიღებაში საზოგადოების კომპეტენტური თანამონაწილეობის ზრდა, ადგილობრივი თემის გაძლიერება და მდგრადი განვითარება - ეს ის მიზნებია, რომლის ხელშეწყობაშიც ხედავს თავის მისიას კივიტას გეორჯიკა.

განსაკუთრებულ ყურადღებას კივიტას გეორჯიკა სასოფლო ტერიტორიების განვითარებას უთმობს. ისეთი საკითხები, როგორცაა სკოლამდელი განათლება, სასკოლო დებატები, ბუნებრივი კატასტროფებისთვის მზაობა და ზიანის შემცირება ჩვენი ორგანიზაციის ინტერესის სფეროშია.

„კივიტასგეორჯიკას“ უკვე განხორციელებულია აქვს 50-ზე მეტი დიდი და მცირე პროექტი, რომელთა უმუშალო ბენეფიციართა რიცხვი 250 000-ზე მეტია.

„კივიტას გეორჯიკა“ არის რამდენიმე ქსელის წევრი: ENTO - ტრენინგ ორგანიზაციათა ევროპული ქსელი, CEE CN - ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის სამოქალაქო ქსელი. კივიტას გეორჯიკას განხორციელებული აქვს ან ამჟამად ახორციელებს ერთობლივ პროექტებს პარტნიორებთან ჩეხეთიდან, რუმინეთიდან, უნგრეთიდან, სლოვაკეთიდან, უკრაინიდან და პოლონეთიდან.